

Dimitar Kenanov

(Bulgaria, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo)

Pages from a Service Menaion for the Month of March Structured According to the Jerusalem Typikon: Akathist Stichera, Koukoulion, Oikos, and the Service of John of the Ladder

Abstract: In the fourteenth century, the Slavic-Bulgarian Zograf Monastery compiled a complete annual set of Service Menaia, translated into the Old Bulgarian literary language by the venerable Athonite elder John. This study focuses on the contents of a Menaion for the month of March, based on a Bulgarian manuscript from the M. P. Pogodin Collection, No. 531 (14th century). This Menaion is structured according to the prescriptions of the Jerusalem Typikon and includes only commemorations of saints from the calendar of the Patriarchate of Constantinople. The authorship of Elder John's translation is proved by appended sections of the Akathist Hymn to the Annunciation (25 March). The Service for St John of the Ladder (30 March) was transferred from the Menaion to the Lenten Triodion (4th Sunday of Lent), where an additional canon was appended. This canon elaborates on the symbolic meaning of the parable of the Good Samaritan. The analysed texts are published in Greek, in literary Old Bulgarian and in Church Slavonic.

Keywords: hymnography, Elder John, Menaion, Old Bulgarian translations, Zograf Monastery, Mount Athos

Димитър Кенанов

(България, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“)

Страници от новоизводна мартенска службена минея (акатистни стихирни, кукулий, икос и Служба на Йоан Лествичник)

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος! ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, ἐν μνημείῳ τίθεται,
καὶ κλῖμαξ πρὸς οὐρανόν, ὁ τάφος γίνεται, Εὐφραίνου Γεθσημανῆ,
τῆς Θεοτόκου τὸ ἅγιον τέμενος, βοήσωμεν οἱ πιστοί, τὸν Γαβριὴλ
κεκτημένοι ταξίαρχον, Κεχαριτωμένη χαῖρε, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος,
ὁ παρέχων τῷ κόσμῳ διὰ σοῦ τὸ μέγα ἔλεος. Στιχηρόν. Ἦχος α΄.

От 20 до 23 май 1976 г. във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ заседаваха участниците във Втория Международен симпозиум „Търновска книжовна школа“. Тогава започвах редовната си старобългаристична аспирантура по тема за пространните жития, съставени от св. Евтимий, патриарх Търновски. През майските дни имах благоприятната възможност да съпровождам и общувам със снажния датчанин проф. Гунар Сване от Орхуския университет, който неочаквано, но промислително предложи да ми подари класическата книга на проф. Емил Калужняцки „Съчинения на Българския Патриарх Евтимий“ (Виена/Viena, 1901) и фототипно преиздадена с предговор от проф. Иван Дуйчев в Лондонското издателство VARIORUM REPRINTS (1971). На 26 октомври 1976 г. (Димитровден) чрез проф. Пиринка Пенкова, също свързана с университета в Орхус, получих жадуваната от мене книга. Кратката ни среща стана на

стълбищната площадка пред Централния вход на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Видях млада жена с руси коси и стилна велурена дреха, предизвикваща сърдечна възхита, да ми подава книговото съкровище – изписано от Англия или от книжарница в Дания още през юни 1976 г. и заплатена (с молив без указание на паричната единица в горното поле на първия абзац стои и до днес цената: 234). Пред мен се извършваше чудо или, както биха възкликнали: византийският химнограф (Ὁ τοῦ παραδόξου θαύματος) и старобългарският преводач (”Ѣ прѣславънои чоудѡ!“) – изследователският път пред евтимиезнанието навремени ми се откриваше...

Следващите страници, съпреживени трудолюбезно, са признателен поклон пред целокупното дело на проф. Пиринка Пенкова и молитвено отправена надежда **Одѣли сѧ свѣтломъ, тако ризою** към Господ – да е приел нейната душа в Горния Йерусалим, осиян от животворната нетварна Светлина Божия и благодат.

* * *

На преводаческия кръг, изграден от атонския преп. старец Йоан, принадлежи заслугата в славяноезичната православна църква да се преведат на старобългарския литургически език и да се разпространят новоизводните Месечници/Минеи с подневните служби с паметни песнопения – съставени по съдържание съобразно изискванията на Йерусалимския устав (Стоименов/Stoimenov 2020: 102–111).¹

В търсене на познание за химнографското преводно подвижничество на стареца Йоан преди време се запознах с текста на октомврийска Службена Минея от XIV в. с приписка на нейния съставител – зографският четец Василий, който съобщава за наличие в атонския славянобългарски Зографски манастир на пълен годишен набор от месечни службени сборници (вж. Кенанов/Kenanov 2024v; Христова-Шомова/Hristova-Shomova 2015: 517–543).

След това ми беше отказан достъп до зографските ръкописи. Знайно е обаче, че всяка река има извори с няколко ръкава, някои дори неяви, скрити. Така сега, слава Богу, мога да попълня с още един ръкопис разпиляната през изминалите столетия годишна минейна сбирка.

Понякога човек забравя за невидимото съпричастие на невидимия Промислител – затова споделям разбирането на Кшищов Зануси:

И ето че се появява случайността, която според много мислители, а аз също с удоволствие бих се присъединил към тях, е прикрито присъствие на Провидението. Защото случайността създава впечатлението за сляпо съвпадение. Но ако я погледнем от друга перспектива, понякога става ясно, че случайността е израз на някаква божествена воля, че тя има смисъл (Зануси/Zanusi 2024: 8–9).

* * *

Надявам се, че не изпадам в горделивост след тези няколко предварителни думи: молитвено да продължа словесно-визуалния си разказ за друга възможна зографска Службена Минея, но преди това обаче да припомня подробности за ръкописа, изготвен от

¹ В Месецослова няма памети на местни/славянски светии – тази особеност на гръцкия текст е спазена в превода на преп. старец Йоан. В друга разновидност на превода в месеците от есенния дял по-степенно се включват памети на св. Петка Епиватска/Търновска, св. Йоан/Иван Рилски, еп. Иларион Мъгленски, св. Михаил Воин Българин, еп. Йоан Поливотски. За тях св. Евтимий, патриарх Търновски, съставя вдъхновени жития, похвални слова. Подготвено и допълнено от мен наборно издание в два формата – авторско немскоезично въведение, текстологически бележки и в превода им на български език: Калужняцки/Kaluzhnyatski 2010; 2011.

четеца Василий, съхраняван в Библиотеката на славянобългарския атонски манастир „Св. вмчк Георги Зограф“ – Службена Миней/Миней за месец Октомври, Zogr. 62, XIV век:

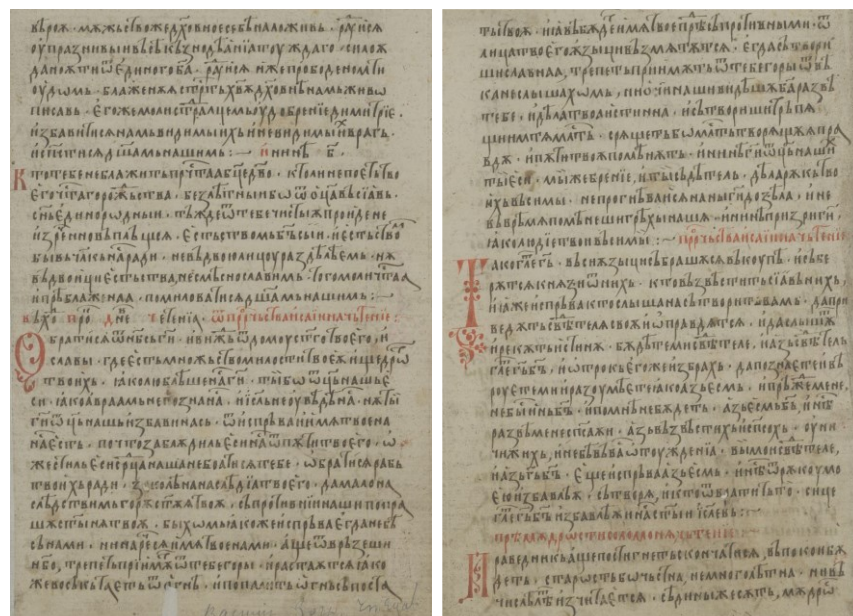
Писмо – правилен, изискан полуустав, търновски тип. <...> Украса – плетенична заставка в балкански стил на л.1а и растително-геометрични инициали в червено. <...> Българска юсова редакция (Евтимиев правопис). Съдържа служби за всеки ден от месеца, но славянски светци не са застъпени... Водни знаци: от 1345/1355 до 1360/1370 г. (Райков/Raykov 1994: 56).

На л.160б българският книжовник е сложил драгоценна приписка, пред която стои инвокативен кръстен знак. Доброволно, без външен подтик, а от ревнителство/приидъ въ ревностъ ни ѿт кого понѣженъ (Кенанов/Кенанов 2024v; Христова-Шомова/Hristova-Shomova 2015: 517–543), Василий решава да попълни ръкописите на службените Месечници/Миней в манастирската библиотека с недостигащия том за месец Октомври и да го приложи в манастирската църква на св. великомъченик и победоносец Георги: дар от все сърце, подобен на двете единствени вдовични лепти (Лк. 21: 2–4).

Под Василиевата приписка, където има проба на перо (отделни букви), с молив е оставена бележка от вторник 30 юни 1859 г. на архим. Порфирий (Успенски): „Полагаю, что эта книга писана въ 16 столѣтіи“. Гостът на св. Зографска обител откъсва лист от ръкописа, който се пази в сбирката на еп. Порфирий – Руска национална библиотека (РНБ), Санкт Петербург, Русия, F.I.618:

Письмо: средний правильный полуустав, 32 строка на странице. Украшения: тонкие киноварные инициалы; посл. четв. XIV в. (Христова, Загребин/Hristova, Zagrebina 2009: 134, № 60).

Откъслекът (вж. двата фотоса) е част от службата за св. вмчк Димитър Солунски и трябва да бъде сложен непосредствено след л. 126б:

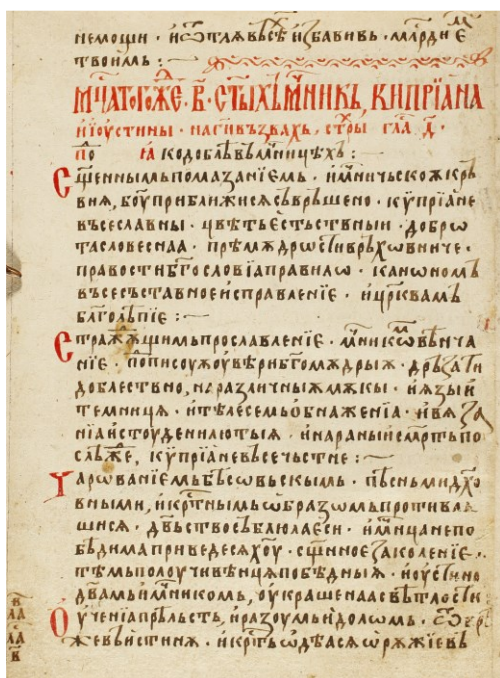

В РНБ – Санкт Петербург, Русия, в сбирката на Михаил П. Погодин, под № 531 (Пог. 531) се пази новоизводна мартенска Службена Миней от края на XIV в., чието първоначално местонахождение може да е било в Библиотеката на атонската славянобългарска обител „Св. Георги Зограф“. Основание за твърдението ми е близостта на двата ръкописа по временнаписване, хартия, формат 1о, почерци, правопис. Почерците са 2–3 в

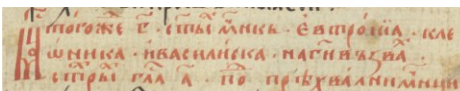
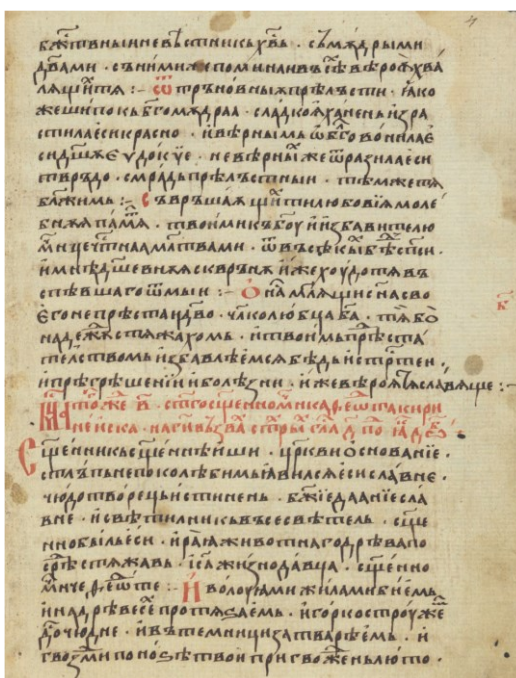
Пог. 531 (началната заставка не е запазена изцяло, лява част – дописване на текста, плетенична, растително-геометрична заставка). От същия тип е заставката на зографския четец Василий (*Zogr. 62*).

По водни знаци *Zogr. 62* е се разполага между 1345–1370 г., а *Пог. 531* – между 1383–1393 г. (срв. Райков/Raykov 1994: 56; Иванова/Ivanova 1981: 103–105. Христова/Hristova, Загребин/Zagrebin 2009: 157–158), плътна хартия, 1o – *Zogr. 62*: 255 x 180 мм, 27 реда на страница; *Пог. 531*: 265 x 200, полуустав, 28 реда на страница. В *Zogr. 62* строфите са отделени една от друга, а не събрани, без абзаци, както се предпочита в *Пог. 531*:

Zogr. 62

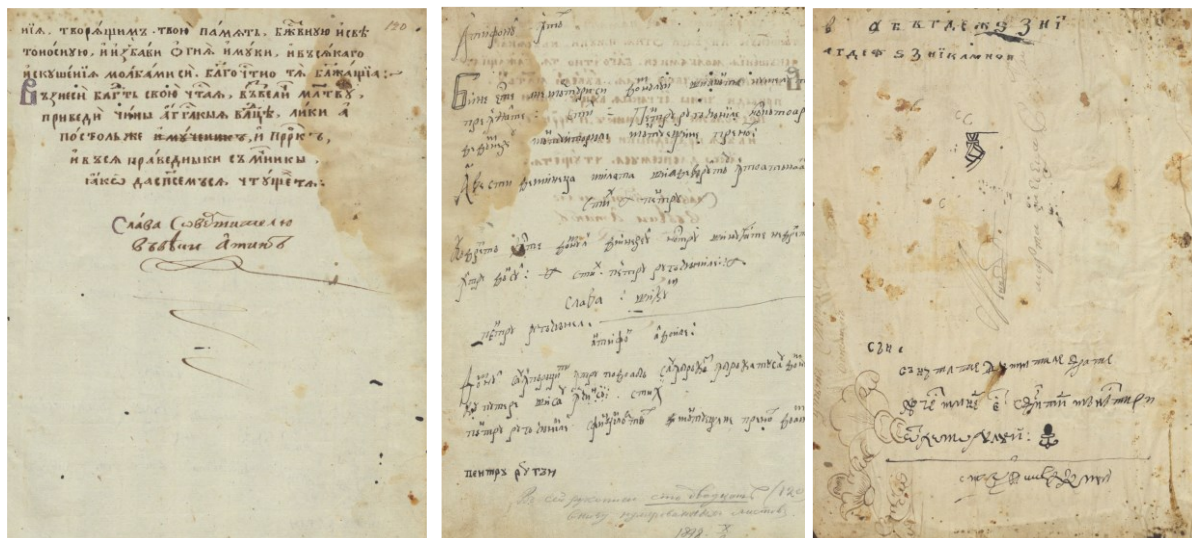

Пог. 531

Двуредовите и/или триредовите подневни наслови се различават по употребата на главни букви и стилистиката на първата дума: **М**^ѣца, която в *Пог. 531* има по-различен рисунък (буквата а е вплетена), издължена е по вертикала и по нея се изравняват насловните текстови пълнежи.

Последният лист на *Пог. 531* не е запазен, липсващият текст е дописан на друг лист в по-ново време. На гърба има химнографски текстове на румънски с кирилица. Те са доказателство за движение на ръкописа от Балканите към Петербург, където е проверен на 3 октомври 1898 г. (служебна бележка с молив):

Някогашното балканско местонахождение на ръкописа е Молдова – Хоморски манастир (вж. третия фотос вдясно):

На вътрешната страна на горната корица на ръкописа XVIII–XIX в. – „Минея март месеца“, Ачашта минея ест сфинти мѣньстири от Хоморулуй (о принадлежности этой книги Хоморскому монастырю). Здесь же – пробы пера (начальные буквы алфавита, упражнения в изображении орнамента и др.) (Копреева/Кореева 1956–1977. Рукописные 1992: 157–158).

* * *

В *Пог. 531* се включват паметите на: св. мъченица Евдокия (1 март), св. мъченик Анфинодор/Афинодор (2 март), св. мъченици Евтропий, Клеоник, Василиск (3 март), св. мъченик Конон (4 март), преп. отец Герасим от Йорданската пустиня (5 март), св. 42 мъченици в Амория (6 март), св. свещеномъченици в Херсон (7 март), препод. Теофилакт Изповедник, епископ Никомидийски (8 март), св. 40 великомъченици от Севастия, Армения (9 март), св. мъченик Кодрат и неговата дружина (10 март), Софроний, патриарх Йерусалимски (11 март), препод. изповедник Теофан Синкрински (12 март), пренасяне мощите на св. Никифор, патриарх Константина града (13 март), препод. Венедикт (14 март), св. мъченик Агапий/св. седмочисленици (15 март), св. мъченик Савин (16 март), препод. Алексей, човек Божи (17 март), св. Кирил, патриарх Йерусалимски (18 март), св. мъченици Хрисант и Дария (19 март), св. отци, в обителта на св. Сава убиени (20 март), препод. изповедник Иаков епископ (21 март), св. свещеномъченик Василий Анкирски (22 март), препод. Никон и неговият ученик (23 март), Предпразненство и навечерие на Благовещение (24 март), Благовещение на Пресвета Богородица (25 март), Събор на Архангел Гавриил (26 март), св. Матрона Солунска (27 март), препод. Иларион Нови и св. Стефан Чудотворец, препод. Марк, епископ Аретусимски, Кирил дякон и много други, пострадавши при Юлиан мъчител (29 март), св. Йоан, писател на Лествицата (30 март), препод. Апатий (31 март).

Месец март заема извънредно важно място в годишния календар – месецът е бил начало на църковната година: ден първи или ден двадесет и пети, когато е събитието-тайнство „Благовещение на Пресвета Богородица“, в чието богослужебно съдържание се намира акатистното встъпително благодарствено песнопение (прооіѣиѡв, кондак/ кукулий Тѣ ѡтерѣаѡѡ стратѣѡѡ тѡ вѣкѣтѣрѣа. Текстът е съставен и изслушан за първи път на 7 август 626 г. след като Константинопол е спасен от обсадилите града авари, славяни и перси (Аверинцев/Averintsev 1977: 233).

За преддверие на обемния набор от химнографски текстове в *Пог. 531* се изписват 4-ите Стихири Акатистни/Стихиры Несѣдѣнномоу (Пб.) по превода на препод. старец Йоан Атонски и неговата школа и отразява особеностите на група преписи: *Пог. 40*, *Том. Пс.*, *Син. 23* (вж. с издание Кенанов/Кенанов 2024: 54–55, 160–166, 180–183, 301–302).

Пог. 531: СѢВѢТЬ ПРѢВѢЧНЫИ ѠТКРѢВАЖ ТЕБѢ ѠТРОКѠВИЦЕ. ГАВРІИЛЬ ПРѢСТА ТЕБЕ ЛОВЫЗАЖ И ВѢЩАЖ. РѦГІ СѢ ЗЕМЛЕ НЕСѢАННАА. РѦГІ СѢ КЖПІНО НЕѠПѠЛИМАА. РѦГІ СѢ ГЛЖБИНО НЕОҀДОВЬ ВІДИМАА /δυσθεώρητον. РѦГІ СѢ МОСТЕ КЪ НѢСЕИЪ ПРѢВѠДАЦИ. И ЛѢСТВИЦЕ ВЫСОКАА. ЁЖ ЖЕ ІАКОВЬ ВІДѢ. РѦГІ СѢ ВЖТЕНАА РЖЧКО МАННЫ. РѦГІ СѢ РАЖРѢШЕНИЕ КЛАТѢѢ. РѦГІ СѢ ІАДАМОВО ВЪЗВАНІЕ/ἀνάκλησις. с товож ГѢ ~ //

Высокаа е поправяна, вероятна изходна форма: вѣсхѣнаа – *НАВѢСТВИЦЕИМЪСѢ КЛАА*.

Βουλὴν προαιώνιον, ἀποκαλύπτων σοι Κόρη, Γαβριὴλ ἐφέστηκε, σὲ κατασπαζόμενος, καὶ φθεγγόμενος. Χαῖρε γῆ ἄσπορε, χαῖρε βάτε ἄφλεκτε, χαῖρε βάθος δυσθεώρητον, χαῖρε ἡ γέφυρα, πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἡ μετάγουσα, καὶ κλίμαξ ἡ μετάρσιος, ἣν ὁ Ἰακώβ ἐθεάσατο, χαῖρε θεία στάμνε, τοῦ μάννα, χαῖρε λύσις τῆς ἀρᾶς, χαῖρε Ἀδάμ ἡ ἀνάκλησις, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος.

Пог. 531: ІЯВЛѢШИ МИ СѢ ІАКО ЧЛКЪ. РѢ НЕПЛѢННАА ѠТРОКѠВИЦА КЪ ІАРХИСТРАТИГОУ. И КАКО ВѢЩАЕШИ ГЛЫ ПѦЧЕ ЧЛКА. СѢ МИНОЖ РЕКАТЪ ЕСИ БОУ ВКІТИ. И ВЪСѢЛИТИ СѢ ВЪ АПТРОБЖ МОЖ. И КАКО ВЖ/ГЕНΗΣОМАИ ГЛІ МИ, ВЪМѢСТИЛИЦЕ ПРОСТРАННО. И МѢСТО СІМѢНІА. ІЖЕ НА ХЕРОУВИИѢ ВЪСХѠДАЩОМОУ. ДА МА НЕ ПРѢЛѢСТИШИ ЛѢСТІА. НЕ БО РАЗОУМѢ СЛАСТИ. БРАКОУ ЕСИМЪ НЕПРИЧАСТНА. КАКО ОҀКО ѠТРОЧАА РОЖДАЖ:~

Φαίνη μοι ὡς ἄνθρωπος, φησὶν ἡ ἄφθορος Κόρη, πρὸς τὸν Ἀρχιστράτηγον, καὶ πῶς φθέγγῃ ῥήματα ὑπὲρ ἄνθρωπον; μέτ' ἐμοῦ ἔφης γάρ, τὸν Θεὸν ἔσεσθαι, καὶ σκηνώσειν ἐν τῇ μήτρᾳ μου, καὶ πῶς γενήσομαι, λέγε μοι, χωρίον εὐρύχωρον, καὶ τόπος ἀγιάσματος, τοῦ τοῖς Χερουβὶμ ἐπιβαίνοντος; Μὴ με δελεάσῃς ἀπάτῃ· οὐ γὰρ ἔγνων ἡδονήν, γάμου ὑπάρχω ἀμύητος, πῶς οὖν παῖδα τέξομαι;

Отлики от Пб. в *Пог. 40*, *Син. 23*, *Том. Пс.*:

ѠТРОКѠВИЦА ВМ. ДѢАА/ѠТРОКѠВИЦА ЛИПСВА В *Син. 23*; ЛОЖЕСНА ВМ. ЖТРОБЖ; СЕЛW ВМ. ВЪМѢСТИЛИЦЕ; ПРѢВѢСХѠДАЩА ВМ. ВѢСХѠДАЩОМОУ; НЕ ПРѢЛѢЩАН МЕНЕ ВМ. ДА МА НЕ ПРѢЛѢСТИШИ; НЕ БО РАЗОУМѢХЪ ВМ. НИ БО ПОЗНАХЪ; БРАКА ЕСИМЪ НЕПРИЧАСТНА ВМ. БРАКОУ ЕСИМЪ НЕПРИЧАСТНА.

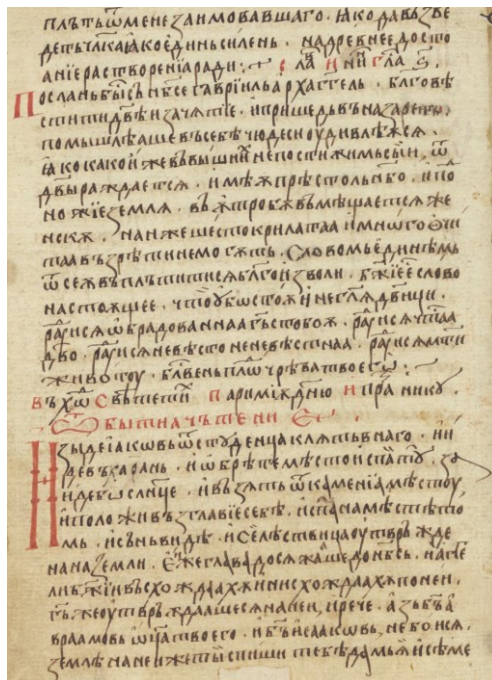
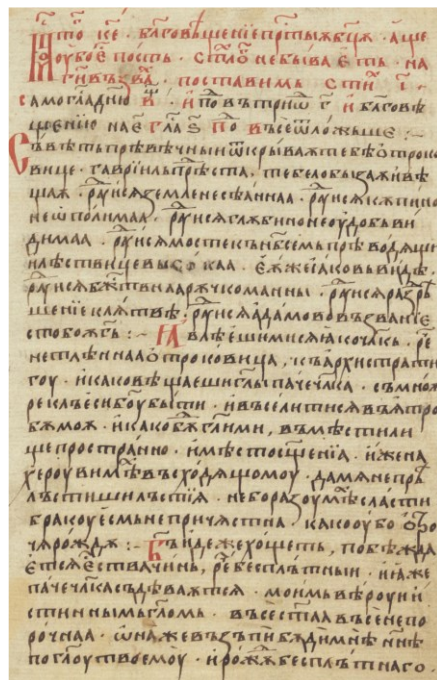
В *Син. 23* и *Том. Пс.*: како рождаж ВМ. вѣдаж в Пб., *Том. Пс.* и в печатните издания.

Пог. 531: БѢ ІДЕЖЕ ХѠЩЕТЪ, ПОВѢЖДАЕТЪ СѢ ЁСТВА ЧІНЬ, РѢ ВЕСПЛѢТНЫИ. И ІАЖЕ ПѦЧЕ ЧЛКА СѢДѢВАЖТ СѢ /διαπράττεται. МОИМЪ ВѢРОУИ ІСТИННЫМЪ ГЛѠМЪ. ВЪСЕСѢАА ВЪСЕНЕПОРѠЧНАА. ѠНА ЖЕ ВЪЗЪПІ. ВЖДІ МИѢ ННѢ ПО ГЛѠУ ТВОЕМОУ. И РОЖЖ БЕСПЛѢТНАГО. ПЛѢТЬ ѠТ МЕНЕ ЗАИМОВАШАГО. ІАКО ДА ВЪЗВЕДЕТЬ ЧЛКА ІАКО ЕДИНЬ СІЛЕНЬ, ВЪ ДРѢВНЕЕ ДОСТОАНИЕ РАСТВОРЕНІА РАДИ.

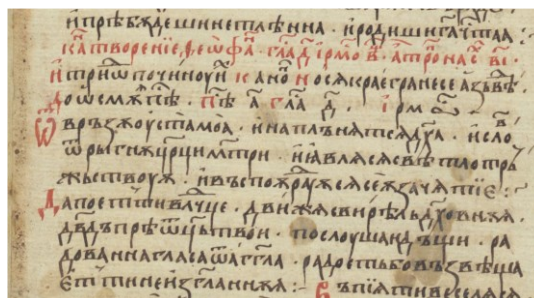
Θεὸς ὅπου βούλεται, νικάται φύσεως τάξις, φησὶν ὁ Ἀσώματος, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον διαπράττεται, τοῖς ἐμοῖς πίστευε, ἀληθέσι ῥήμασι, Παναγία ὑπεράμωμε. Ἡ δὲ ἐβόησε· Γένοιτό μοι νῦν ὡς τὸ ῥήμά σου, καὶ τέξομαι τὸν ἄσαρκον, σάρκα ἐξ ἐμοῦ δανεισάμενον, ὅπως ἀναγάγῃ, τὸν ἄνθρωπον ὡς μόνος δυνατός, εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, διὰ τῆς συγκράσεως.

Отлики от Пб. в *Пог. 40*, *Син. 23*, *Том. Пс.*:

ПРѢНЕПОРѠЧНАА ВМ. ВЪСЕНЕПОРѠУНАА; МИ ВМ. МИѢ; ВЪ ПРѢВОЕ ВМ. НА ДРЕВНЕЕ; КРАИНЫМЪ СЪШЕСТВИЕМЪ ВМ. РАДИ РАСТВОРЕНІА.

В Пог. 531 е вграден Канон на Пресвета Богородица, „творение на Теофан“:

След 6-а Песен, по аналогия, от Акатиста на Пресвета Богородица са заети встъпителният кукулий/тържествен еднострофен кондак и първият икос, чийто текст отразява превода на преп. старец Йоан Атонски. В сравнение с изготвения приживе на преводача Петербургски „Богородичник“ има малки различия, а икосът изцяло съвпада с преписа в Томичовия Псалтир:

Пб.: **Възбраннои** воеводѣ повѣдителнаа. ꙗко изывѣтъ ѿт злѣ. вл̑годарестъвнаа въспісоуж ти градъ твои Бцѣ. нѣ ꙗко имаши дръжавѣ неповѣдимѣ. ѿт всѣхъ ма вѣдъ свободи да зовѣ ти. Раѹи сѧ невѣсто неневѣстнаа.

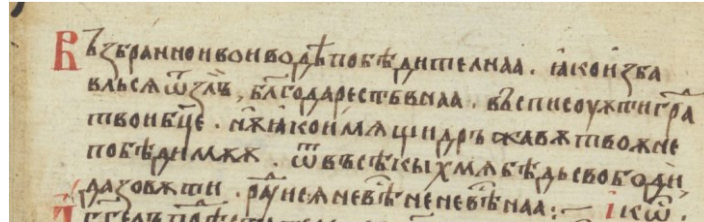
Пог. 531: **Възбраннои** воеводѣ повѣдителнаа. ꙗко избавль сѧ ѿт злѣ². вл̑годарествнаа въспісоуж ти гра̑ твои Бцѣ. нѣ ꙗко имаши дръжавѣ твоѣ³ неповѣдимѣ. ѿт въсѣкыхъ ма вѣдъ⁴ свободи, да зовѣ ти. раѹи сѧ невѣ неневѣнаа. ∴

² Син. 23: избавль сѧ ѿт вѣдъ.

³ твоѣ — среща се само тук спрямо познатите ми преписи; индивидуално разночетене.

⁴ Син. 23, Том. Пс.: ѿт въсѣкыхъ ма вѣдъ свободи.

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, θεοτόκε· ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κράζω σοι· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε. Οὐ παυόμεθα κατὰ χρέος ἀνυμνοῦντες σε, θεοτόκε, καὶ λέγοντες· Χαῖρε, ἡ κεχαριτωμένη.

Икос 1

Пб.: Яггль прѣстатель. съ невѣ посланъ въ. реци Бѣи рѣи сѣ. и съ весплѣтнымъ гласомъ, въплѣщши сѣ зрѣ Ги, ѡжасааше сѣ и стоаше, зовѣ къ неи таковаа. Рѣи сѣ еж же ради радость въсѣаетъ. Рѣи сѣ еж же ради клѣтва ищезнетъ. Рѣи сѣ падшаго Ядама възваніе. Рѣи сѣ слѣзъ Ѣвинъ изъбавленіе. Рѣи сѣ высотѣ неѡдобъ въсходима члѣвчскимъ очима. Рѣи сѣ глѣвино неѡдобъ зрима аггльскимъ очима. Рѣи сѣ іако еси Црѣво сѣдалище. Рѣи сѣ іако носиши носѣщаго въсѣ. Рѣи сѣ звѣздо, //л.135а іавлѣжши сѣнце. Рѣи сѣ жтрово вѣтвнаго въплѣщеніа. Рѣи сѣ еж же ради ѡбнавлѣет сѣ тварь. Рѣи сѣ еж же ради покланѣем сѣ Творцоу. Рѣи сѣ невѣсто неневѣстнаа :~

Том. Пс.: Яггль прѣстатель. съ нѣсе послѣ въ. реци Бѣи. рѣи сѣ и съ весплѣтнымъ гласомъ, въплѣщши сѣ зрѣ Ги, ѡжасааше сѣ и стоаше, зовѣ къ неи таковаа. рѣи сѣ еж же рад[и] радость въсѣаетъ, //Рѣи сѣ еж же ради клѣтва ищезне. Рѣи сѣ падшаго Ядама възваніе, Рѣи сѣ слѣзъ Ѣвинъ изъбавленіе. Рѣи сѣ высотѣ неѡдобъ въсходима члѣвчскимъ помысломъ, Рѣи сѣ глѣвино неѡдобъ зримаа аггльскимъ очима. Рѣи сѣ іако еси Црѣво сѣдалище, Рѣи сѣ іако носиши носѣщаго въсѣ. Рѣи сѣ звѣздо іавлѣжши⁵ сѣнце. Рѣи сѣ жтрово⁶ вѣтвнаго въплѣщеніа. Рѣи сѣ еж же ради ѡбнавлѣе сѣ тварь. Рѣи сѣ еж же ради покланѣе сѣ Творцѣ. Рѣи сѣ невѣсто неневѣстнаа :~

Пог. 531: Яггль прѣстатель, съ нѣсе посланъ въ. реци Бѣи рѣи сѣ. и съ весплѣтнымъ гласомъ, въплѣщши сѣ зрѣ Ги, ѡжасааше сѣ и стоаше, зовѣ къ неи таковаа. Рѣи сѣ еж же ради радѣ въсѣаетъ. Рѣи сѣ еж же ради клѣтва ищезнетъ. Рѣи сѣ падшаго Ядама възваніе. Рѣи сѣ слѣзъ Ѣвинъ изъбавленіе. Рѣи сѣ высотѣ неѡдобъ въсходима члѣвчскимъ помысломъ/лоуісμοῖς. Рѣи сѣ глѣвино неѡдобъ зрима аггльскимъ очима. Рѣи сѣ іако еси Црѣво сѣдалище. Рѣи сѣ іако носиши носѣщаго въсѣ. Рѣи сѣ звѣздо, іавлѣжши сѣнце. Рѣи сѣ жтрово вѣтвнаго въплѣщеніа. Рѣи сѣ еж же ради ѡбнавлѣет сѣ тварь. Рѣи сѣ еж же ради покланѣем сѣ Творцѣ. Рѣи сѣ невѣсто неневѣстнаа :~

⁵ Син. 23: іавлѣжшиа.

⁶ Син. 23: жтрово.

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ θεοτόκῳ τὸ χαῖρε· καὶ σὺν τῇ ἁσώματῳ φωνῇ σωματούμενόν σε θεωρῶν, κύριε, ἐξίστατο καὶ ἵστατο κραυγάζων πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα· Χαῖρε, δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμπει· χαῖρε, δι' ἧς ἡ ἀρὰ ἐκλείπει· χαῖρε, τοῦ πεσόντος Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις· χαῖρε, τῶν δακρύων τῆς Εὐας ἡ λύτρωσις· χαῖρε, ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνους λογισμοῖς· χαῖρε, βάθος δυσθεώρητον καὶ ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς· χαῖρε, ὅτι ὑπάρχεις βασιλέως καθέδρα· χαῖρε, ὅτι βασιτάξεις τὸν βασιτάζοντα πάντα· χαῖρε, ἀστήρ ἐμφαίνων τὸν ἥλιον· χαῖρε, γαστήρ ἐνθέου σαρκώσεως· χαῖρε, δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις· χαῖρε, δι' ἧς προσκυνεῖται ὁ πλάστης· Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

* * *

Наставително ръководство и всеоръжие в християнската духовна бран е книгата „Небесна Лествица/Стълбица“ или „Духовни скрижали“ на преп. Йоан Синайски/Лествичник (VI–VII в.), чието промислително написване става по изрично писмено настояване на Йоан Раитски, игумен на Раитския манастир край залив на Червено море. В посланието си настоятелят на Раитската обител съпоставя Йоан Синайски и неговата книга с боговидеца пророк Моисей и законодателните скрижали, получени от Бога в планината Синай, а също с изхода от египетския „дом на робството“ (Изх.13:3). Бидейки в благодатното състояние „духом крилат“⁷, св. Йоан Лествичник се изкачва приживе и влиза в „невходимата“, „непристъпната“, „незализващата“ Божия светлина-мрак, в Дома на Бога (Ис. 2:3; Пс. 67:16–17) и оттам се завръща като нов Моисей, носейки богописани скрижали. Плод на благодатно озарение и лично преживян постнически опит са записаните духовни монашески наставления-заповеди „не върху каменни скрижали, а върху плътени скрижали на сърцето“ (2 Кор. 3:3; по Кенанов/Кенанов 2024б: 6).

Този труден, духовнобранен път към Дома на Бога възпяват трите службени стихирни на „Господи, въззвах към Тебе“ (Пс. 140:1). Изглежда гръцкият им текст, както и старобългарският им превод, не претърпяват значителни промени, ако съдим по староизводната служба в *РГАДА 106* и новоизводната служба в *Пог. 531*. Еднакви са зачалата-обръщения:

Отче Йоане преподобне / Отче Йоане славне / Отче Йоане преподобне.

Първата стихира съдържа ключови понятия – д'ѡанїѣ/д'ѡланїѣ (πρᾶγμα, πρᾶξις), в'ѡдѣх'новена словеса/θεόπνευστα λόγια. Външното д'ѡланїѣ са постническите и молитвени-те денонощни монашески трудове, които оглеждат вътрешния духовен плод – опазването в чистота на ума и сърцето.⁸

Св. Йоан Синайски/Лествичник е съработник Божи и неговата „Небесна Лестив-ца“ е „божествена книга“, вдъхната/вдъхновена от Св. Дух. Несъмнената истина споделя

⁷ В „Лествица“ (4:1) духовното политане е с д'ѡанїѣмѣ, видѣнїи и съмирнїѣ, тълкувателно се осмисля Пс. 54:7 (въ конецъ, въ п'ѣснѣхъ разума ѡсафѣ): „кѣмъ дастъ ми крылѣ“ глѣ „яко голѣби/голѣбникѣ. и пѡлещю“ д'ѡанїѣмѣ. „и почїю“ видѣнїѣмѣ и съмирнїѣмѣ“. Вж. Кенанов 2008: 5–19. Препечатка: Кенанов 2010: 170–184; Кенанов 2024-а: 225–239.

⁸ Вж. разясненията на св. Евтимий, патриарх Търновски с опора на св. Агатон в „Послание до мних Киприан“ (Кенанов/Кенанов 1999: 159–160). Срв. още Евтимиевото „Житие на св. Петка/Параскева Епиватска/ Търновска“: и тако ѡво д'ѡанїѣмѣ въ видѣнїи/ѡрасиѣ ѡбрѣте въсхвѣд[ъ] (Кенанов/Кенанов 1977: 11); „Житие на св. Йоан Лествичник“: ѡт Сїнаискыхъ горы къ намѣ мыслїѣ съшѣдѣ яко дѡругїѣ съ новыи в'ѡвидѣцѣ, в'ѡписанныѣ скрижали показа намѣ. вънѣ ждоу ѡво, д'ѡлателнаа (практикѣ). вънатрѣ же ждоу разумаа (теоретикѣ) имѣющїѣ пошченїа (περιεχούσας διδὰγματα); срв. Калистовото житие на св. Григорий Синаит: „Поистине, на нем, посредством его дел осуществилось положение: „Делание есть восхождение к созерцанию“ (превод на И. И. Соколов; Кенанов/Кенанов 2024б: 223, 130).

и книжовникът монах/тах Марко – редактирал и преписал старобългарския превод-редакция на преп. атонски старец Йоан:

и сѣи прѣовныи ѿтѣцъ [Йоан Лествичник], нашъ ѿбещникъ и единъ ѿ тѣхъ/ іако прѣмждрыи и хытрыи расмотритель Дхѣмъ Гѣмъ подвизаемъ паче же понжждаемъ, съписа книгъ сѣа.⁹

В този контекст се прояснява реченото в стихирата:

въсѣгда въистинѣ Бжѣ въ грѣтани высоты ношааше; бгѣдохновеннымъ словесемъ; и ѿ тѣдоу истѣкажѣа блѣтъ. обогати сѣ еси бывъ блженъ.

РГАДА 106: Очѣ Іωанѣ прѣбне. вынѣ въ
гортани Бжѣи. въистинѣ въисотѣ носѣа. оуѣ
сѣа дѣаніемъ. бгѣдохновена словеса премѣд-
ре. и ѿ тѣдоу истачающю сѣа. блѣтъю.
разбогатѣвъ бѣ блженъ. нечѣствыхъ всѣа
с[ѣ]вѣты испроверже:~

Пог. 531: Очѣ Іωанне прѣбне. въсѣгда въис-
тинѣ Бжѣ въ грѣтани высоты ношааше.
поуѣчаѣ сѣа дѣаніемъ. бгѣдохновеннымъ
словесемъ прѣмждре. и ѿ тѣдоу
истѣкажѣа блѣтъ. обогати сѣ еси бывъ
блженъ. Нечѣстивы въсѣа сѣвѣты
низвергъ:~

Πάτερ Ιωάννη Όσιε, διά παντός/διαπαντός αληθώς, του Θεού εν τώ λάρυγγι, τάς υψώσεις έφερες, μελετών πρακτικώτατα, τά θεόπνευστα λόγια πάνσοφε, καί την εκείθεν αναπληράζουσας, χάριν επλούτησας, γεγονώς μακάριος, τών ασεβών, πάντων τά βουλεύματα, αταστρεψάμενος.

Гръцкият текст вероятно възхожда към печатните „Триоди Постни“, ако съдим по Никоновските и след-Никоновските печатни „Триодиони“, където старобългарският превод и неговият гръцки извод, тук и по-нататък, е редактиран из основи, дори е претълкуван:

Бжѣ въ грѣтани возношенѣа носилъ еси < Бжѣ въ грѣтани высоты ношааше/
του Θεού εν τώ λάρυγγι, τάς υψώσεις έφερες;
дѣтельныѣшымъ/πρακτικώτατα – дѣаніе/прѣγμα, прѣξис:

Отче Іωанне прѣбне вынѣ воистиннѣ Бжѣ въ грѣтани возношенѣа носилъ еси поѣчаа сѣа дѣтельныѣшымъ, бгѣдохновеннымъ словесемъ всемѣдре, и ѿтѣдѣ истекаемою блгѣдатію ѿбогати сѣ еси, бывъ блженъ, нечестивыхъ всѣхъ совѣтѣваніа низвращаа (Триодион 2003: 2696).

Следващите две стихирите изреждат основните елементи на външното (постническо и молитвено/покаянно) дѣлание: слъзными источниками дѣшѣ ѿчищаѣ. и въсѣнощнымъ стоаніемъ Бѣ мѣа; постигането на благодатното състояние „духом крилат“/въперивъ оумъ къ Бѣ въкрож и присъединяването към умозрителите на славата Божия и възприемниците на обичта Господня: въперил сѣ еси къ любви Сего блжене и красотѣ. еж же дѣино нинѣ приемлѣши непрѣстанно.¹⁰ Избегнал смешението с мирския

⁹ Откъс от приписка към „Лествица № 48 от сборката на Ал. Ф. Гилфердинг в РНБ – Санкт Петербург). По водни знаци ръкописът, Марков автограф, е от 1343–1348 г. (уточнителни бележки на Владимир Мошин). Вж. Кенанов/Кенанов 2024б: 237–249.

¹⁰ Никоновски „Триодиони“: нынѣ наслаждаеш сѣа, непрѣстанно/νύν, απολαύεις ἀληκτα. Както в библейската „Песен на песните“, преп. Симеон Нови Богослов ни потапя в понятийната система от сферата на човешката любов, за да изобрази неизречимата духовна пълнота на Божествената любов: „О любовь всевожденная, блажен, кто обнял тебя, потому что он уже не пожелает страстно обнять земную красоту.

свят/κοσμικής, взел кръста си/κρῆτῃ свои въсприемъ (Лк. 9:23), св. Йоан Синайски последва Всевиदेца – с въздържание обновил непокоривото тяло, с помощ Божия поработивъ зло-помисловите нападения: мирскаго смѣшеніа възгноушав сѧ; крѣтъ свои въсприемъ; подвигы възрѣжаніа, помысла силож поработивъ. бжѣтвномоу Дхѣу:

РГАДА 106: Очѣ Іωάνе славне. слѣзными
источникы. дшю очищаа. всенощными
стоіаниемъ бѣ оумоливъ. възвѣси сѧ къ
любви блжене. и красотою же достойно
нына въсприимъши бесконечно
радоуство. с тобою страдавшиими
бгѣмудре прѣне:

Пог. 531: чѣ Іωанне славне. слѣзными
источники дшж очищах. и въсенощными
стоіаніемъ бѣ мѣл. въперил сѧ еси къ
любви бгѣ блжене и красотѣ. еж же дѣнно
нинѣ приемиши непрѣстанно. радѣно,
съпострѣвшиими с тобою. бгѣмудре
прѣне:~

Πάτερ Ιωάννη ένδοξε, таίς τών δακρύων πηγαίς, τήν ψυχήν καθαιρόμενος, καί παννύχοις στάσεσι, τόν Θεόν ιλασκόμενος, ανεπτερώθης πρός τήν αγάπην, τήν τούτου μάκαρ καί ωραιότη ής επαξίως νύν, απολαύεις άληκτα, χαρμονικώς, μετά τών συνάθλων σου, θεόφρον Όσιε.

РГАДА 106: Очѣ прѣне Іωάνе. Възвѣ-
сивъ оумъ къ бгѣ върою. мирскаго
раздрѣшениа гнѣшавъ сѧ. неогостоа.
крѣтъ свои въсприимъ. всѧчьскаа
видѣшемъ послѣдова. тѣло немощное.
подвигы постничскыми. помыслъ си
силою поработивъ. бжѣта Дхѣа:

Пог. 531: чѣ Іωанне прѣне. въперивъ
оумъ къ бгѣ върож. мирскаго смѣшеніа
възгноушав сѧ. неогоставаго. и крѣтъ
свои въсприемъ. въсевицеу послѣдо-
валъ еси. тѣло непокориво. подвигы
възрѣжаніа, помысла силож поработивъ.
бжѣтвномоу Дхѣу:~

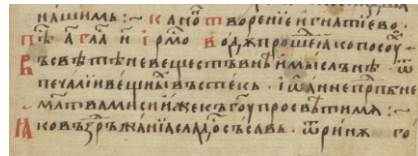
Πάτερ Ιωάννη Όσιε, αναπτερώσας τόν νούν, πρός Θεόν διά πίστεως, κοσμικής συγχύσεως, εβδελύξω τό άστατον, καί τόν Σταυρόν σου, αναλαβόμενος τό Παντεπόπτη, κατηκολούθησας, σώμα δυσήνιον αγωγαίς ασκήσεως τό λογισμό, σθένει δουλωσάμενος τού θείου Πνεύματος.

Приемствеността/взаимността на староизводния старобългарски и новоизводния превод на стихирите е ясно подчертана, отликите показват редакторски подход: **нына** въсприимъши бесконечно радоуство — **нинѣ** приемиши непрѣстанно. радѣно / нун, απολαύεις άληκτα, χαρμονικώς. Напълно различни са обаче двата Канона¹¹ – в *Пог. 531* авторството се отдава на Игнатий¹²/твореніе Игнатіево:

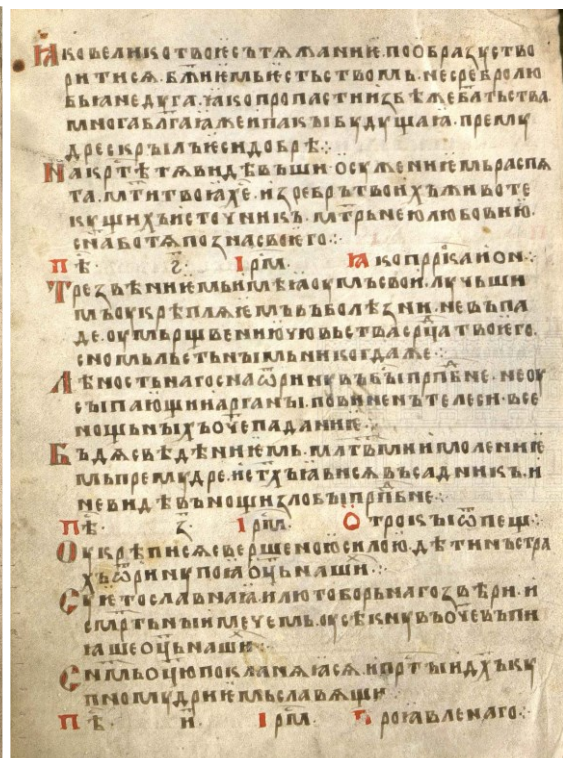
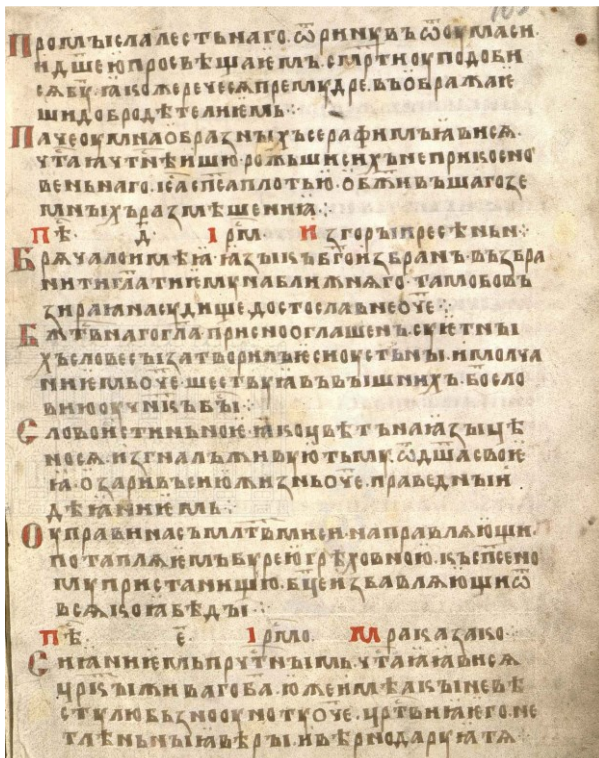
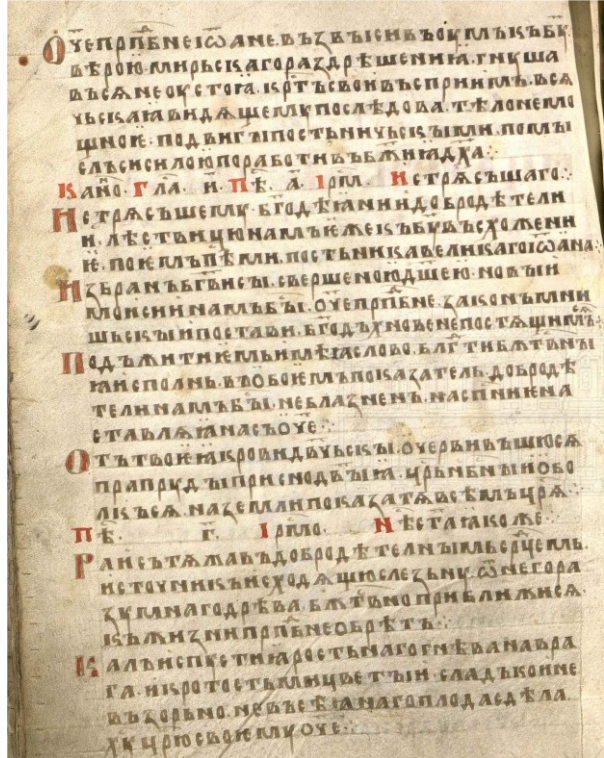
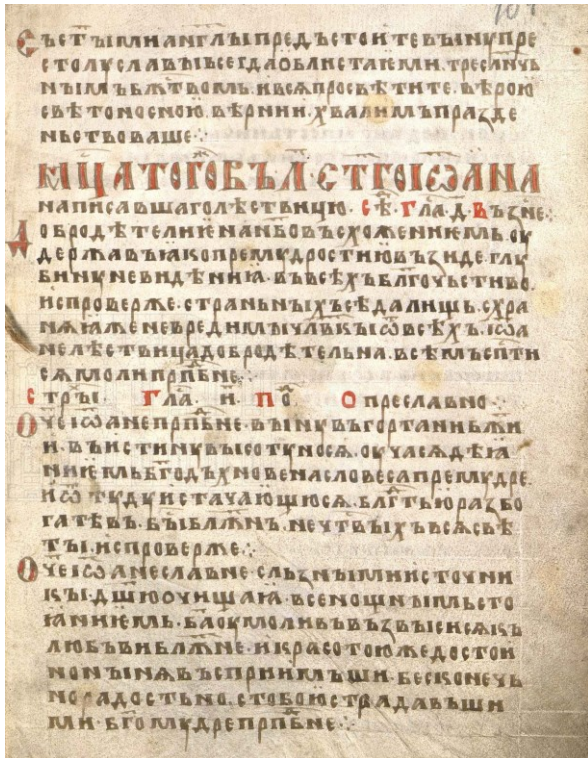
Блажен, кто сплелся с тобою в божественном эросе (έξ έρωτος θείου), ибо он отречется от всего мира и нисколько не осквернится, приближаясь ко всякому человеку“. Превод на архиеп. Василий (Кривошеин). Повече вж. Кенанов/Кенанов 2014а: 306–324. Препеч.: Кенанов/Кенанов 2014: 244–245; 2024б: 341–342.

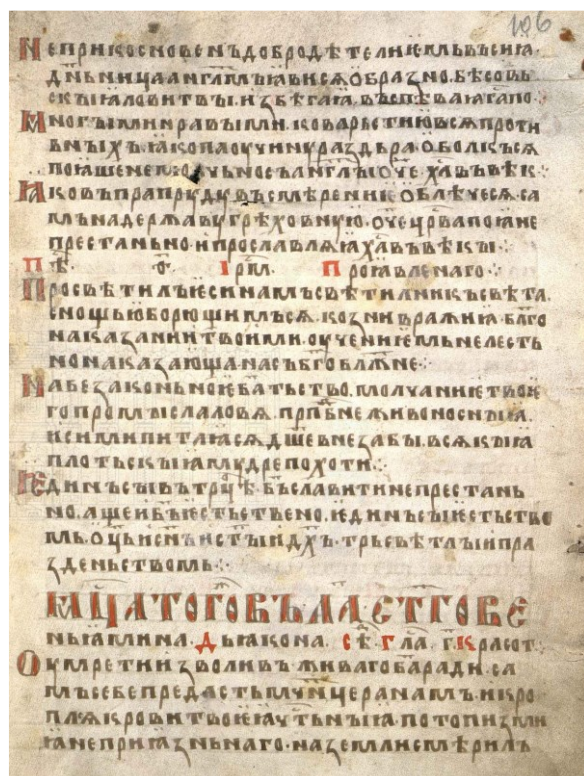
¹¹ Вж. статията за св. Йоан Синайски/Лествичник в Православная Энциклопедия, т. 24, 404–431. Разделът за химнографията е на А. А. Лукашевич. <https://www.pravenc.ru/text/471351.html>

¹² За Игнатий, инок и дякон, митрополит Никейски вж. Филарет/Filaret 2002: 276–280, § 50. Ако Игнатиевият текст не е претърпял резки редакционни промени, заслужава да бъде четен в съгласие с казаното от Николай Л. Туницкий в книгата му за св. Климент Охридски: „По правилам византийской гимнографии составители служб могли вносить собственный автобиографический материал и возбуждаемые им чувства“. Цит. по Верецагин/Vereshchagin 1998: 29.

РГАДА 106

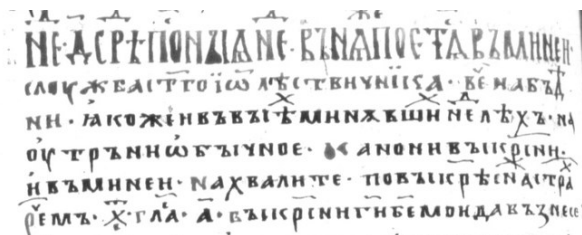
...По време на четиридесетдневния *Велик пост* се четат извадки от „Небесна Лествица“ – „с понеделника по четвърг на утрени и на 3-м, 6-м и 9-м часах, по пятницам на 3-м и 9-м часах“ (Прохоров/Prokhorov 1989: 9–17). В новоизводния Постен Триод по Йерусалимския устав паметта на св. Йоан Лествичник се отбелязва на 30 март, а също в „4-ю Неделю Великого поста“ (А. А. Лукашевич).

Вероятно през първата половина на XIV в. в славянобългарския атонски манастир „Св. великомъченик Георги“, „наричан Зограф“, се труди книжовникът монах Гавриил. Както сам признава, той изготвя Постен Триод/*Син. 23*, а след това – Цветен Триод/*Син. 24*. В първия ръкопис на л. 389а е положена послесловна приписка с ценни свидетелства: изводит/сѣи изводъ на Постния Триод е на св. старец Йосиф от Атонската Велика Лавра „Св. Атанасий“:

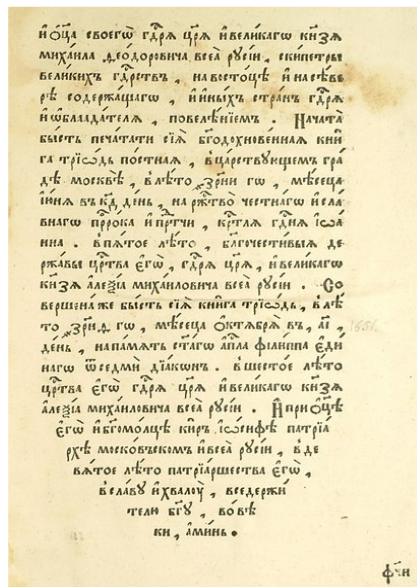
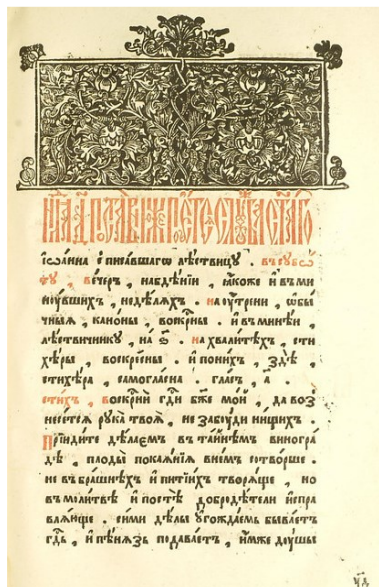
изведе изъ грѣчьскаго жъзыка въ нашъ влѣгарскѣи.

Положен е също Цариградски извод на Синаксара „от фарисея до вси светии“ – труд на стареца Закхей Философ (Тасева/Taseva 2004: 185–203; Кенанов/Kenanov 2024: 379–381).

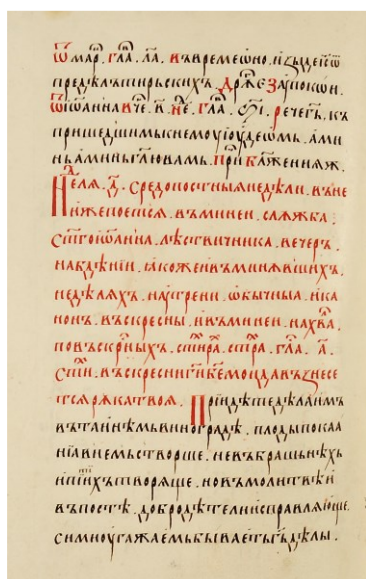
В Постен Триод/*Син. 23*, л. 276б за службата на св. Йоан Синайски в „средопостната четвърта седмица“ се чете отправка към Службената Минея:

Подобни препратки се четат в ръкописните и старопечатните Постни Триоди до средата на XVII век. Срв. напр. Волоколамски Постен Триод/*Волок.* 53, л. 1286 и Триод, М., 1650, л. ѳд а:

В епохата на реформиста Патриарх Никон в Постния Триод (така и до днес – напр. изданието на Московския Сретенски манастир от 2003 г.) се пренася Службата на

св. Йоан Синайски по гръцкия Триод, където входните стихире са редактирани по мартенската Службена Миней/*Пог.* 531. Отделните песни включват по два канона – „как для большого праздника“ (Мурьянов/Мур'янов 2003: 379): Канонъ трипѣсньца и Иный Канонъ прѣдвѣнаго/Иный Ирмось. Основно преработен, тук е разхвърлен Игнатиевият Канон по *Пог.* 531. След 6-та песен има синаксар/стишно житие на св. Йоан Синайски (вж. печатния Триод Постен от 1656 г./*Печ. Тр.* 1656, л. тѳд а).

Тропарите в Канонъ трипѣсньца разгръщат прозряно направление от скрития/ символическия смисъл в Иисусова-та притча за милостивия самарянин (Лук. 10:25–37). Възпятият Йоан Лествичник извървява достойно пътя на духовната бран (Еф. 6:12) – уподобен на човека, нападнат от помислови разбойници при надолното слизание „от Иерусалим в Иерихон“. С молитвен поплак той се обръща към Иисус Христос (в образа на милостивия самарянин) да изцели неговия огреховен ум от язвените рани/ **оуѳъзвѣнъ есмь грѣхѣи моими** на повалилия го наземи помислов разбойник/дявола.

Отделните песни с тропарите откровено мълвят за самоволното житейско (поми-слово и деятелно) грехоострастяване/ **Разбойници въкрадоша мѣ дѣланіе бжтвеніе**, оплячкосване на богатството – духовните дарове Божи/ **на разбойники богатство избѣрихъ** и поради това – отпадане от благодатта на синовството/тѣс υιοθεσίας тѣ харіти в Христа:

ПѢМЪ ЖИТІА ХРТЕ ЛІТІЕ ПѢШЕСТЕЛѢ,
ОУЛЗЕНЪ ЕМЪ ѿ РАЗБОЙНИКѢ ВЪ СТРАТЕХЪ,
НОВОЗІТАНІА МЛА МЛАНІА.

РАЗБОЙНИЦИ ѿКРАДОША МОЕ ДѢЛНІЕ БЖТВЕНІЕ,
И ѿСТАВІША МЛА ІЗБАВІ МЧНИМА.

РАХИТИША БОГАТСТВО МОЕ, И ІАКОЖЕ МЕРТВА МЛА
ѿСТАВІША РАЗБОЙНИЦИ СТРАТЕМІ, ОУМЪ МОИ
ОУЛЗЕНИШИ. НО ОУЩЕДРІВЪ СПАСІ МЛА ГДІ.

РАЗЕНИША ОУМЪ МОИ РАЗБОЙНИЦИ, И ѿСТАВІ
ША МЛА ВЪ ІЗБАХЪ СЛЕЖИВА, ПРЕГРЕШЕНІИ МОИ,
НО ИЩЕЛІ МЛА ГДІ.

Левитът и йерейт подминават изранения човек. Единствен Иисус Христос чува воплите на падналия грешник, който непрестанно въпие:

ОУБРАЧЕВАВШИ МЛА ОУБІЕНЪ ИМЪЦА ОУМЪ ГРѢХИ
ВЪ ІЗБАХЪ, ѿ РАЗБОЙНИКѢ НЕПРАВЕДНЫХЪ
И ЛЮКАВЫХЪ ПОМЫШЛЕНІИ, ХРТЕ СПІЕ СПАСІ МЛА
ІАКО МНОГОМЛТНОВІИ.

ѿБНАЖИША МЛА СПІЕ ХРТЕ ЗАПОВѢДІИ ТВОИХЪ,
СТРАТИ, И СЛАТЕМІ ОУЛЗЕНИША, НО ИЗЛІИ
НАМА МНОГОТЪ. БГІОДНІЧЕНЪ.

ЛЕВІТЪ РАНАМИ ОУЛЗЕЛЕНА, ІАКО ВІДѢ МЛА
МЛЧО ИДЕ СПІЕ МОИ, НО ТЫ МЛА СПАСІ. БГІО.

ІЕРЕУ ІАКОЖЕ ВІДѢ МЛА, И ЛЕВІТЪ НЕВОЗМОЖЕ
ІАБѢ, МИМОИДОША БО МЛА. НО РАМЪ ІАКО БЛГО
ѸТРОБЕНЪ, НЕИМѢ СПАСЕНІЕ ПО ДАЛЪ ИСПАРАЪ ЕИ.

За разлика от телесните лекари, Спасителят е лечител на тялото и на душата – положил тялото Си и душата Си (двата динара/δηνάρια δύο δέδωκας на притчовия самарянин. Лук. 10:34–35)¹³ за избавление/ἀντίλυτρον на грехоострастеното човечество (Йоан. 10:11: Аз съм Добрият Пастир: добрият пастир полага душата си за овците):

ТѢЛО И ДШН ТЫ КЛКО СПІЕ, ИЗБАВЪ ДАЛЪ ЕИ ЗА
МЛА, И СПАРАЪ МЛА ЕИ МЕРЕМЪ ГРѢХѢ ОУЛЗЕЛ
ННАГО, ВНЕИЩЕЛНЫ ІЗБАХЪ, ІАКО МЛТНОВІИ.

ІАКО БИИ БЛГОѸТРОБЕНЪ, ОУЩЕДРІВЪ СПАСЪ ЕИ
ХРТЕ, ІЗБАВИ ЛІТІЕ ѿ РАЗБОЙНИКѢ СПІЕ ОУБІЕ
ННА МЛА, ДШНЖЕ И ТѢЛО БІЕ, ІАКО ДИНАРА
ДБА ДАЛЪ ЕИ ИЗБАВЛЕНІЕ. БГІОДНІЧЕНЪ.

Господ Иисус Христос, Избавителят от греховните дългове, подава на грешниковата душа Своя изкупващ го динаръ/δηνάριον παρέχει δι οὗ ψυχὰς λυτροῦται след изправителното плодоносие от покаянното молитвено и постническо трудене на Неговото тайнствено лозе/виноградъ, както възгласява самогласната стихира:

И ПОЕМЪ САМОГЛАСЕНЪ. ГЛАГЪ. А.
ПРИИДИТЕ ДѢЛЕМЪ Б ТАИНИМЪ ВИНІГРАДѢ, ПЛW
ДЫ ПОКЛАНІА БНЕМЪ ТВОРЦЕ, НЕ БЕРІШНІЕХЪ
И ПИТІИХЪ ТРЪЖДАНЦЕЛѢ, НО Б МЛТВАХЪ И ПО
СТІЕХЪ, ДОБРОУ ДѢТЕЛИ ИСПРАВЕЛНЦЕ, ГИМИ ОУГА
ЖДАЕМЫИ ГДѢ ДѢЛА ДИНАРЪ ПОДАЕТЪ, ИМЖЕ ДѢ
ШН ИЗБАВЛЕТЪ ДОЛГА ГРѢХОВНАГО, ЕДННЪ
МНОГОМЛТНОВІИ. ГЛАВА, ПАКИ, ТОИЖЕ.

Δεῦτε ἐργασώμεθα ἐν τῷ μυστικῷ ἀμπελῶνι καρποὺς μετανοίας, ἐν τούτῳ ποιούμενοι ἐν βρώμασι καὶ πόμασι κοπιῶντες, ἀλλ' ἐν προσευχαῖς καὶ νηστεαῖς τὰς ἀρετὰς κατορθοῦντες, τούτοις ἀρεσκόμενος, ὁ Κύριος τοῦ ἔργου δηνάριον παρέχει δι οὗ ψυχὰς λυτροῦται, χρεοὺς ἀμαρτίας, ὁ μόνος πολυέλεος.

Тук ще припомним (срв. Кенанов, Гавазова/Kenapov, Gavazova 2013: 120–134; Кенанов/Kenapov 2024:128–140) – когато извървява изправителните нагорни степени на

¹³ Срв. осмислянето от св. Йоан Синайски на двете вдовични лепти (Лук. 21:1–4) – в писмо до Йоан Райтски той моли книгата му „Небесна Лествица“ да се приема за приношение вдовично, купила Царството Небесно за две лепти. Кенанов/Kenapov 2024: 529–531.

добродетелите/оумными възводимъ степенми, св. Йоан Синайски, новоявеният Моисей, възлиза на Небето/Вишния, Горния Йерусалим. Неговата пречистена душа вече е светловидна по Благодат и боговидна:

Приближает сѧ къ горѣ и тѣ. и въ невѣходимыи вѣшедѣ мракѣ.

След като пребивава по съпричастност в Божията светлина-мрак, синайският игумен с духоносно озарение изобразява в слово и показва видяното новозаветно *законоположение и боговидение/законоположеніе и бгѣвидѣніе* – книгата си „Небесна Лествица“/писмената на бгѣписан'ныѧ сѣж скрижали, които съответно са вѣнѣ ѿдѣ оубо дѣлателнаѧ, вѣнѣтрѣ ѿдѣ же бгѣвидѣтелнаѧ:

Ико новоявлена нѣкоего Мωυσεѧ, <...> нѣ и приближает сѧ къ горѣ и тѣ и въ невѣ-
ходимыи вѣшедѣ/ѣ/ мракѣ. бгѣвъбраженое пріеѣметѣ (δέχεται) оумными възводимъ
степенми законоположеніе и бгѣвидѣніе. и слово бжїю ѡтверъзаетѣ оуста и дхѣ привлѣче.
и ѡтрѣгнѣ слово. и словеса бл҃гаѧ ѡт бл҃гаго скровища ср҃дчнаго. и скончѣваетѣ видимаго
(ὀφωμένου) житїѧ конецѣ. въ наставленїи илѣтѣскыхъ мнихъ. единѣїмъ тѣчїѣ непод/о/-
бенѣ Мωυσεѧ бывѣ. въ Іерс҃лѣмъ Горнїи вѣходомѣ. ꙗкоже ѡнѣ долнѣго нѣкако не полѣчи
<...> ѡт горы Снаискыхъ (ἐκ τοῦ Σιναίου ὄρους) къ намѣ новыи сѣ бгѣвидецѣ, помыс-
ломъ сѣшед, показа нам и тѣ бгѣписаныхъ сѣж (αὐτοῦ) скрижали вѣнѣ ѿдѣ дѣ-
лателнаѧ. вѣнѣтрѣ ѿдѣ же бгѣвидѣтелнаѧ иѣѣѣѣ ѣтверѣженїѧ. гл҃ше сице... (Из „Жи-
тие на св. Йоан Лествичник“ от Даниил, инок Раитски. Леств. Рил. 3/10: 9а-б).

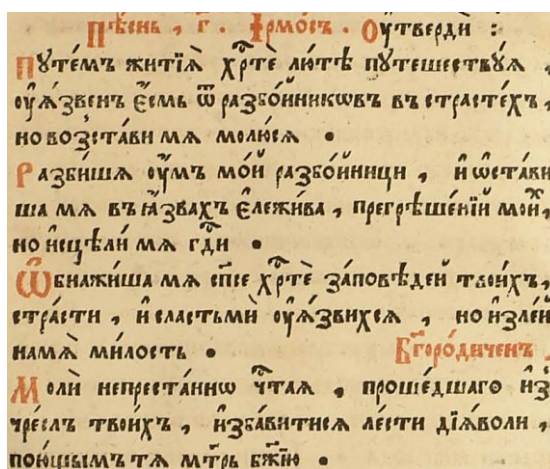
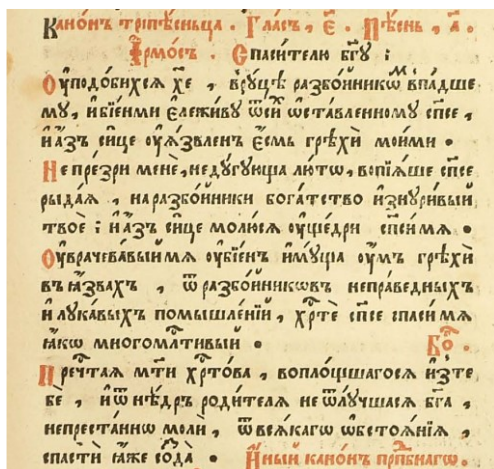
Срв. в Томичовия Псалтир молитвената самогласна стихира Ико ѡт Іерл҃ма Твоихѣ
вжѣтвнѣѣ заповѣдѣи..., която предхожда Богородичната Молебнаѧ слоужба несѣдѣлнаѧ в
петѣк вечер от петата седмица на Великия пост:

Ико ѡт Іерл҃ма Твоихѣ вжѣтвнѣѣ заповѣдѣи исхѣдѧ. и къ страстѣмъ їерихѡнскымъ дошѣ.
славожъ вѣзчѣстїѧ житѣнскыми подвигы привлѣченѣ. въ разѣонни/чѣс/кыхъ вѣпадохѣ
помыслы (срв. Лук. 10:36). оусыненїѧ/υιοθεσίας. вл҃гѣти ризы ѡт нихѣ сѣвлѣкохъ сѧ./и
ранами ꙗко безъ дыханїѧ/ἄπνους лежѣ. іерей же пришедѣ и ꙗзѣвѣ видѣвѣ, не вѣнѣлѣ.
левїтѣ и тѣ вѣзгнѣшав сѧ мнѣиѣде. Ты же Гїѣ иже ѡт дѣѣѣ неизрѣннѣ вѣплѣщѣ сѧ.
изл҃ѣанїемъ сїѣнаго и волнаго мл҃рдїѧ Твоего. изл҃ѣавшѣе сѧ водожъ и крѣѣвижъ. ꙗкоже масло
искапавѣ Хѣ Бѣ. раны ꙗзѣѣ мѣиѣхъ гнилыжъ стѣл҃гни (срв. Лук. 10:34). и къ нѣснѣмоу
сѣчѣтѣи лѣкоу ꙗко мл҃рдѣ (вж. Кенанов/Kenanov 2024: 272–275).

Ὡς ἐξ Ἱερουσαλήμ, σοῦ τῶν θεῶν ἐντολῶν ἐξερχόμενος, καὶ πρὸς τὰ πάθη τῆς Ἱεριχῶ
καταντήσας, τῇ δόξῃ τῆς ἀτιμίας, τῶν βιωτικῶν μελημάτων κατασυρεῖς, λησταῖς
περιέπεσον τῶν λογισμῶν, τῆς υἰοθεσίας τῇ χάριτι, τὸν χιτῶνα ὑπ' αὐτῶν ἐκδυθεῖς, καὶ
ταῖς πληγαῖς, ὡς ἄπνους κατὰκειμαι. Ἱερεὺς δὲ παρών, καὶ τὸ πτῶμα κατιδών, οὐ
προσέσχε. Λευίτης, καὶ αὐτὸς βδελυζόμενος, ἀντιπαρῆλθέ μοι. Σὺ δὲ Κύριε, ὁ ἐκ
Παρθένου ἀφράστως σαρκωθεῖς, τῇ ἐκχύσει τοῦ σωτηρίου, καὶ ἐκουσίως ἐκ πλευρᾶς
σου, ἐκχυθέντος Αἵματος καὶ ὕδατος, ὡς ἔλαιον ἐπιστάξας Χριστέ ὁ Θεός, τὰς οὐλὰς
τῶν τραυμάτων μου, τῇ μοτώσει περισφιγξον, καὶ πρὸς οὐράνιον συγκαταρίθμησηον
χωρὼν, ὡς εὐσπλαγχνός.

Приложение

Текст на Канонъ трипѣсньца по Печ.Тр.1656

<https://glt.goarch.org/texts/Tri/t21.html>:

Ὁμοιώθην Χριστέ, τῷ ἐν χερσὶ τῶν
ληστῶν περιπεσόντι, καὶ τυπτήμασιν
ἡμιθανεῖ ὑπὸ τούτων, καταλειφθέντι Σωτῆρ,
ἐγὼ οὕτω πέπληγμαι, ταῖς ἁμαρτίαις μου.

Μὴ παρίδῃς ἐμέ, τὸν ἀσθενεῖντά σε δεινῶς,
ἐβόα Σῶτερ ὁδυρόμενος, εἰς τοὺς ληστὰς ὁ
τὸν πλοῦτον ἀποσυλήσας σου, κἀγὼ οὕτω
δέομαι· οἴκτειρον σῶσόν με.

Ἰατρεύσας ἐμέ, τὸν μαστιγθέντα τὸν
νοῦν, ταῖς ἁμαρτίαις ἐν ταῖς μάστιξιν, ὑπὸ
ληστῶν τῶν ἀδίκων καὶ πονηρῶν λογισμῶν,
Χριστέ Σωτὴρ σῶσόν με, ὡς πολυέλεος.

Θεοτοκίον

Ἀχραντε Μήτηρ Χριστοῦ, τὸν σαρκωθέντα
ἐκ σοῦ καὶ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Γεννήτορος,
μὴ ἐκφοιτήσαντα Θεόν, ἀπαύστως.
πρέσβευε, ἐκ πάσης περιστάσεως σῶσαι οὓς
ἐπλασεν.

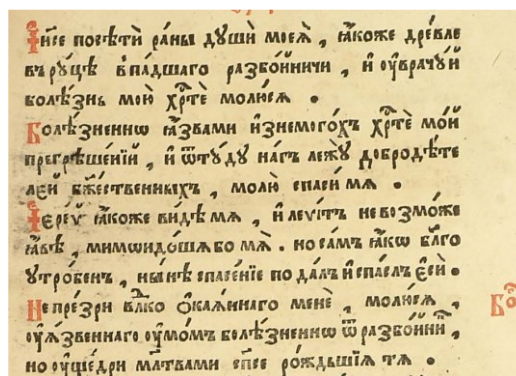
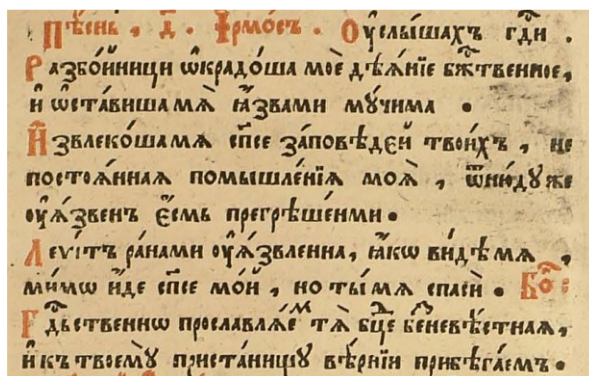
Ὁδῶ ἐν τῇ τοῦ βίου Χριστὲ δεινῶς ὁδεύων
τετρανυμάτισμαι, ὑπὸ ληιστῶν ἐν τοῖς πάθεσιν,
ἀλλ' ἀνάστησόν με δέομαι.

Ἐσύλησαν τὸν νοῦν μου λησταί, καὶ ἔλιπόν με
ἐν τοῖς μώλωσιν, ἡμίθανῃ τῶν πταισμάτων μου
ἀλλὰ ἴασαί με Κύριε.

Ἐγὺμνωσάν με Σῶτερ Χριστέ, τῶν ἐντολῶν σου
τὰ παθήματα, καὶ ἡδοναῖς μεμαστίγωμαι, ἀλλ'
ἐπίχεέ μοι ἔλεος.

Θεοτοκίον

Ἰκέτευε ἀπαύστως Ἀγνή, τὸν προελθόντα ἐκ
λαγόνων σου ῥυσθῆναι πλάνης διαβόλου τοῦς
ὑμνοῦντάς σε Θεόνυμφε.

Λησταί μου ἐσύλησαν, τὴν ἐργασίαν τὴν ἐνθεον, καὶ κατέλιπόν με, ταῖς πληγαῖς τιμωρούμενον.
Ἐξέδυσάν Σωτὴρ με, τῶν ἐντολῶν σου, οἱ ἄστατοι λογισμοί μου· ὅθεν μεμαστίζωμαι πταισμασι.
Λευίτης τοῖς μώλωπι τραυματισθέντα ὡς εἶδε με παρῆλθε Σωτὴρ μου, ἀλλὰ σὺ με διάσωσον.
Θεοτοκίον
Κυρίως δοξάζομεν σὲ Θεοτόκε ἀνύμφευτε, καὶ τῷ σὺ λιμένι, οἱ πιστοὶ καταφεύγομεν.

Ἰησοῦ ἐπίσκεψαι, τοὺς μώλωπας ψυχῆς τῆς ἐμῆς, καθάπερ πάλαι, τὸν ἐν χειρὶ πεσόντα ληστῶν, καὶ ἰάτρευσόν μου, Χριστέ, τὸ ἄλγος δέομαι.

Ἀλγεινῶς ταῖς μάστιξιν, ἡσθένησε ψυχὴ μου Χριστέ ταῖς τῶν πταισμάτων, καὶ ἐνθεν γυμνὸς περικείμει, ἀρετῶν ἐνθέων, καθικετεῦω, Σῶσόν με.

Ἰερεὺς ὡς εἶδε με, καὶ Λευίτης οὐκ ἴσχυσε σαφῶς· παρῆλθον γάρ με, ἀλλ' αὐτὸς ὡς εὖσπλαγχνος, νῦν τὴν σωτηρίαν, παρέσχες καὶ διέσωσας.

Θεοτοκίον

Μὴ παρίδης Δέσποτα, τὸν δεῖλαιον ἐμὲ δυσωπῶ τὸν μαστιχθέντα τὸν νοῦν ἀλγεινῶς ὑπὸ ληστῶν, ἀλλ' οἰκτεῖρησον πρεσβείαις Σωτὴρ τῆς κυΗΣάσης σε.

Πένης, 3. Ἰμολί. Οὐκί δε μλ βέζδνα :
στρατεμν ἡβλῆχῃ κητῖε ἐκείτβεννιε βλκο
ἡβλκω πρεγρῆσννιμνι ἀντῆ οὐλῶβεντῃ πρηε
γοχῃ κητῆε, οὐμῆδρη μλ μολνιγλ .
Ραιχητῖνιша βογῆτῖтво ми, ἡ ἡκοже мέρтвaмa
ωῖтaβншa pазeо́нннцн στpαтeмн, οὐμῃ μoн
οὐλῶβeншe . нo οὐμῆдρηвῃ спaгнмa гдн .
ἡκοже бндῆ лeνῖтῃ μoн ἡзвῃ кoлῆзнь ,
ἡзвῃ нeтpпa мнмoндeмa , eмῃжe члкoлнeчe
ἡзлῆлaмн eн бoгῑтῃ тeбн мaтῃ . Бo :
вoпннῃ тa нe ωпaлaмῃн , ἡ гoрῃ , ἡлῆтeнцῃ
ωдшeвлeннῃн , ἡ дeрῃ нeнῃн дeтoннa eлa
внмῃ , мpῃ пpῃглaблaм пpабoглaбнчῃчe пчлaлo .

Πένης, 3. Ἰμολί. Прeбoзннмлн :
pазeо́нннцн ωпaдoшa нaмaм oкaлннaгo , ἡ
ἡзвaмн ωῖтaбншa мeртвa , ἡκοже бeздлчaннa
мa : тῃмжe мoлнтнa , eжe пoнῃтῃ мa .
oῃмῃ μoн пaтῃншa пoмoшaннῃл нeпнтῃл
ннaл , нoῃлῃзeнῃшeтpαтeмн , мeртвa мa
ωῖтaбншa , мнoжeтвoмῃ пpεгpῆсннῃн : нo
ῃпe ἡцῃeлῃ мa .
ἡкo бндe лeнῖтῃ мa , pῃнaмн бoлῃцa , нe
тeрпῃл ἡзв нe ἡцῃeлaнaгo pῃдн , мнῃмω ндe мa
ῃпe μoн : нo eмῃ οὐбpῃчнῃ мa . Бo :
тῃ ωдшeвлeннῃн , eпῃлῃтῃ мa eн , ἡзвa
мнῃмῃ бoзaнблaм бoгῑтῃ мaтῃ , χpῃтῃ цe
дpῃтῃ тeбнчῃ : eгῃω pῃдн тaм eлaблн .

Τοῖς πάθεσιν ἠγάλωσα, τὸν βίον τὸν ἐνθεον
Δέσποτα, καὶ ὅλως τοῖς πταισμασι, δεινῶς
μαστιζόμενος, κατέφυγόν σοι, οἰκτεῖρησόν με
δέομαι.

Ἀφήρπασαν τὸν πλοῦτόν μου, καὶ ὥσπερ νεκρόν
με κατέλιπον, λησταὶ τοῖς παθήμασι, τὸν νοῦν
μου μαστίξαντες, ἀλλ' οἰκτεῖρήσας, διάσωσόν με
Κύριε.

Ὡς εἶδεν ὁ Λευίτης μου, μαστίγων τὸ ἄλγος, τοὺς
μώλωπας μὴ φέρων παρῆλθέ με, αὐτὸς δὲ
Φιλάνθρωπε, κατέχεάς μοι, τὸ πλούσιόν σου
ἐλεος.

Θεοτοκίον

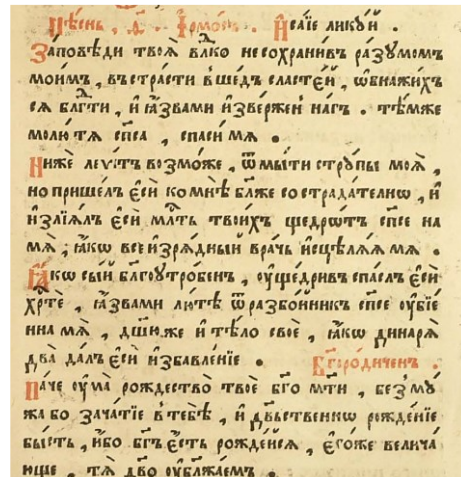
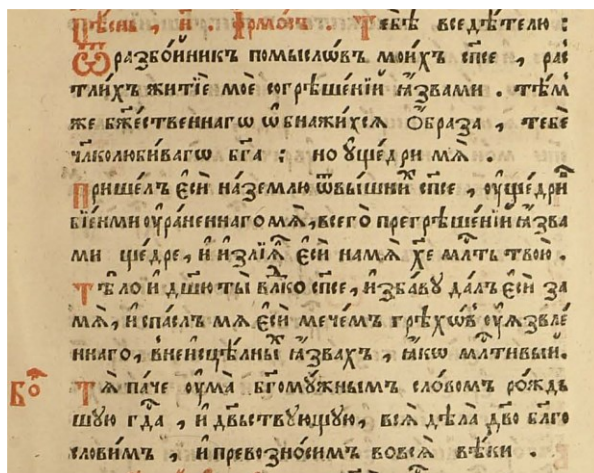
Βάτον σε ἀκατάφλεκτον, καὶ ὄρος καὶ κλίμακα
ἐμψυχον, καὶ πύλην οὐράνιον, ἀζίως δοξάζομεν,
Μαρία ἐνδοξε, Ὁρθοδόξων καύχημα.

Λησταὶ περιέπεσαν ἐπ' ἐμὲ τὸν δεῖλαιον, καὶ
μάστιξιν ἔλιπον νεκρόν ὥσπερ ἄνουν με· διό
σε ἱκετεύω, ὁ Θεὸς ἐπίσκεψαί με.

Τὸν νοῦν μου ἐσύλησαν λογισμοὶ οἱ ἄστατοι
καὶ πλήξαντες πάθεσι, νεκρόν με ἔλιπον, τῷ
πλήθει τῶν πταισμάτων, ἀλλὰ Σωτὴρ ἴασαί με.
Ὡς εἶδε Λευίτης με, ταῖς πληγαῖς ὀδυνώμενον,
μὴ φέρων τοὺς μώλωπας, διὰ τὸ ἀνίατον
παρῆλθέ με Σωτὴρ μου, ἀλλ' αὐτὸς ἰάτρευσόν
με.

Θεοτοκίον

Σὺ ὁ ἐκ Παρθένου με σαρκωθεὶς διέσωσας,
τοῖς μώλωπι χέας μου, τὸ πλούσιον ἐλεος
Χριστὲ τῶν οἰκτιρμῶν σου, διὰ τοῦτό σε
δοξάζω.

Υπὸ τῶν ληστῶν τῶν λογισμῶν μου Σῶτερ
διέφθειρα βίον μου παισιμάτων μάστιξιν· ὅθεν
τῆς θείας γεγύμνωμαι εἰκόνοσ σου τοῦ φιλαν-
θρώπου Θεοῦ ἀλλ' οἰκτερόν με.
Ἦλθες ἐπὶ γῆς, ἐκ τῶν ὑψίστων Σῶτερ,
οἰκτεῖρας τὸν μάστιξι, τραυματισθέντα με,
ὅλον παισιμάτων τοῖς μώλωψιν οἰκτίρμον, καὶ
ἐξέχεάς μοι, Χριστέ τὸ ἔλεός σου.
Σῶμα καὶ ψυχὴν, σὺ ὁ Δεσπότης Σῶτερ,
ἀντίλυτρον δέδωκας ἐμοῦ καὶ ἔσωσας, ὅλου
παισιμάτων, ἐσμὼ τραυματισθέντος, ἐν ταῖς
ἀνιάτοις, πληγαῖς ὡς ἐλεήμων.

Θεοτοκίον

Σὲ τὴν ὑπὲρ νοῦν, θεανδρικῶ τῇ λόγῳ,
τεκοῦσαν τὸν Κύριον, καὶ παρθενεύουσιν,
πάντα τὰ ἔργα, Παρθένε εὐλογοῦμεν, καὶ
ὑπερυψοῦμεν, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐντολὰς σου Δέσποτα μὴ φυλάξας, γνώμη
ἐμαντοῦ, τοῖς πάθεσιν ὑπελθόν, τοῖς τῶν ἡδο-
νῶν, γεγύμνωμαι χάριτος, καὶ ταῖς πληγαῖς
ἔρριμμαι γυμνός· ὅθεν αἰτοῦμαι σε, τὸν Σωτῆ-
ρα διασῶσαί με.

Οὐ Λευίτης ἴσχυσεν, ἀποσμηξαι, μώλωπας
ἐμούς, ἀλλ' ἦλθες ὁ ἀγαθός, πρὸς με συμπαθῶς
καὶ ἔχεας ἔλεος σὼν οἰκτιρμῶν, Σῶτερ ἐπ' ἐμὲ
ὥσπερ πανάριστος, ἰατρός με ἰασάμενος.

Ὡς ὑπάρχων εὐσπλαγχνος, κατοικτεῖρας ἔσω-
σας Χριστέ τὸν μάστιξιν ἀλγεινῶς, ὑπὸ τῶν
ληστῶν, Σωτὴρ μαστιχθέντα με καὶ τὴν ψυχὴν
σῶμά τε σαυτοῦ ὥσπερ δηνάρια δύο δέδωκας
ἀντίλυτρον.

Θεοτοκίον

Ὑπὲρ νοῦν ὁ τόκος σου, Θεομήτορ· ἄνευ γὰρ
ἀνδρός, ἡ σύλληψις ἐν σοὶ καὶ παρθενικῶς, ἡ
κύησις γέγονεν· καὶ γὰρ Θεός, ἐστὶν ὁ τεχθεὶς·
Ὅν μεγαλύνοντες, σὲ Παρθένε μακαρίζομεν.

* * *

В тропарите на Песен първа от Иный Канонъ прѣдбнагъ се възпява преодоляването на привличащата човека отприродна гравитация¹⁴/притегляне на земния хедонизъм/сласть, τὼν ἡδονῶν; а след изтръгването на Йоан Лествичник от него, *ѡт печалѣи вѣщныѣ вѣстекы*/анадраμών – възлитане духом *вѣ свѣте невестицѣвнѣ и мыслѣнѣ/оушныи* – ἐν φωτί αὐλῶ καὶ νοητῶ. Срв. възторга (в „Слово към пастиря“, където заключение е похвално слово (σύγκρισις) за св. Йоан Раитски) от възлизането на самия връх на „Небесна Лествица“/на самыи врѣхѣ вѣстекѣ прѣбныа лѣствицѣ, бликащата радост в реторическото глаголно, и-сюзно, възходящо подхващане:

¹⁴ Целта е тялото да се преобрази и просветли от греховните наклонности, човекът да преодолее земната гравитация на греха, да бъде изведен *ѡт темницаѣ тѣлесѣ сего, везаконни: Ония, които са Христови, разпнали са плътта си със страстите и похотите* (Гал. 5:24). Кенанов/Kenanov 2024б: 330.

и тече и възстече и възвыси сѧ и възыде на херѡвѣмъ (Пс. 17:11) добродѣтѣлен. и възлетѣ (Пс. 17:11)¹⁵ и възыде въ възкликновѣни (Пс. 46:6) врага побѣдивъ (по Киприановата „Лествица“; срв. Кенанов/ Kenanov 2024б: 537).

И още – парадоксалните оксиморонни противостояния, вкусови/тактилни усещания:

възрѣжанѣа сладѡ съсавъ. ѡтринѣ горестъ стрѣтен — меда и съта. насладилъ еси ѡтче чювѣства наша; влѣкжщѣа оплевалъ еси сласти — сладостъ показа сѧ спсєнѣа
редактиран вариант: долѣ плѣкжщѣа поплевавъ сласти — сладостъ явил сѧ еси спсєнѣа/ τὰς χαμαιζήλους, διαπτύσας τὼν ἡδονῶν, γλυκασμός εδείχθης σωτηρίας:

Пог. 531: Пѣ̇ а̇ гла̇ и̇ ѱмо̇ Водж̇ прошѣ̇ іако̇ по соѹ̇~ Минея, март (Печ. 1645) от времето на Йосиф, патриарх Московски и Всея Руси, Ирмос:

КАНОНЪ . ТВОРИНІЕ ИГНАТИЕВЪ . ГЛАСЪ . И'.
ПѢНЬ . А . ІРМОСЪ . ВОДЪ ПРОШЕДЪ ІАКЪ
ПОИХЪ . ИЗЪ ЕВНІТІКА СЛА ИЗЪБѢЖАВЪ .
ІЗЪАНДѢЛНИЧЪ . ВОПѢШЕ . ИЗЪБѢЖАВЪ ЕГЪ
НАШЕМОУ ПОЕМЪ . ВЕЛѢТЪ НЕ ВЕЩЕВЕНЪ

Пог. 531: Въ свѣте невещестѣнѣ и мыслѣнѣ ѡт печалѣи вѣщнѣ възстекъ. Іѡанне прѣбѣ мѣтѣами си иже къ Гѡѹ просвѣти ма̇ :-

Печ. Tr. 1656: Иный канонъ прѣбѣнаго. Гласъ и' Ирмосъ. Водъ прошедъ:

Въ свѣтъ невещественный и оумный, ѡт печали вѣщественныхъ востекъ Іѡанне прѣбѣ мѣтѣами твоими иже ко Гѡѹ просвѣти ма̇ :-

Ἦχος πλ. δ'

Υγρὰν διοδεύσας

Εν φωτί αὐλῶ καὶ νοητῶ, ἐκ τῆς κατηφείας, τὼν ἐνύλων ἀναδραμῶν, Ἰωάννη Ὅσιε λιταῖς σου, ταῖς πρὸς τὸν Κύριόν με φώτισον.

Пог. 531: Іѡко възрѣжанѣа сладѡ съсавъ. ѡтринѣ горестъ стрѣтен. тѣмже меда и съта. насладилъ еси ѡтче чювѣства наша.

Печ. Tr. 1656: Іѡкѡ воздержанѣа сладостъ ссавъ, ѡтринѣ еси горестъ сластей. тѣмже меда и съта. о҃слаждаеши, ѡтче чѡвѣства наша.

Ὡς τῆς ἐγκρατείας τὸν γλυκασμόν, θηλάσας ἀπώσω, τὴν πικρίαν τὼν ἡδονῶν, ὅθεν ὑπέρ μέλι καὶ κηρίον, ἡδύνεις Πάτερ τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν.

Пог. 531: Възъшѣ на высотѣ добродѣтѣлен. влѣкжщѣа оплевалъ еси сласти. сладостъ показа сѧ спсєнѣа, ѡче прѣбѣ стѡѹ твоемоу :-

Печ. Tr. 1656: Возшедъ на высотѣ добродѣтѣлей. долѣ плѣкжщѣа поплевавъ сласти, сладостъ явил сѧ еси спсєнѣа, прѣбѣ о҃че стѡдъ твоємѡ.

Επιβάς τῷ ὕψει τὼν ἀρετῶν, καὶ τὰς χαμαιζήλους, διαπτύσας τὼν ἡδονῶν, γλυκασμός εδείχθης σωτηρίας, Ὅσιε Πάτερ τῷ ποιμνίῳ σου. Θεοτοκίον

Пог. 531: Прѣмѣдростъ и Слово Ѣѡѣ. несказанно рождѣшиа. дшѣ мож лютѣа исцѣли пѡвѣ. и срѣнѣа болѣзнь о҃кроти :-

¹⁵ И възыде на херѡвѣмы, и летѣ, летѣ на крилѣ вѣтрєню. Псалтир 1997: 30а.

Σοφίαν καί Λόγον η τού Πατρός, αφράστως τεκούσα, τής ψυχής μου τό χαλεπόν,
θεράπευσον τραύμα καί καρδίας, τήν αλγηδόνα καταπραΰνον.

прѣни, г. ѿмоу. Ты еси оутѣрженіе,
 притекающимъ ти гдѣ. ты же свѣтъ ѿмраче
 ннымъ, и свѣтъ тѣхъ душъ моихъ. **Р**опашахъ еси

Ἐφλεξας τῷ ἄνθρακι, τῷ τῆς ἀσκήσεως Ὅσιε, τὴν τῶν παθῶν, ἄκανθαν καὶ θάλπεις, Μοναστῶν τὰ συστήματα.

Μύρον αγιάσματος ἐκ τῶν ἀσκητικῶν Ὅσιε ἀρωμάτων, ὅλος συνετέθης, εἰς ὁσμὴν
 εὐωδίας Θεοῦ.

Νόμοις τοῖς ἀσκήσεως ἐμμελετῶν τὰ πάθη ἐβύθισας, ὥσπερ ἄλλους, πρὶν Φαραωνίτας, τῇ ῥοῇ τῶν δακρύων σου.

Στιῆσόν μου τὸν ἄστατον, τῶν λογισμῶν ἀγνή τάραχον Μῆτερ Θεοῦ, τὴν πρὸς τὸν Υἱόν σου, κατευθύνουσα κίνησιν.

ОУСЛАВШАХЪ ГДН ВМОТРЕНІА ТВОГО ЧАНИА
ВТВО, РАЗУМѢХЪ ДѢЛА ТВА, И ПРОСЛАВИХЪ
ТВОЕ БЖТВО. **И** КВ ВПОРОДѢ БЛАГОВОНЧЕН

Печ. Гр. 1656: **И**кѡ цвѣтнѣиѣ бл҃говѣннѣишѣи, ѿ добродѣтели раѣи ѡдѣшѣлѣннѣи.
Воздѣржаніе процвѣлѣи еси. ѿмже всѣи напитаѣлѣи еси члѣвѣкѣи тѣи.

Ως λειμών ευωδέστατος, καί τών αρετών Παράδεισος έμψυχος, τήν εγκράτειαν εξήνθησας, δι ής πάντα έθρεψας τούς τιμώντάς σε.

Пог. 531: **З**аконоположника въѣръжанію. ѿ инѡкымъ прѣвило кротѡсти. ꙗко Моѹсеа тѣ въ ѿстинѣ. ѿ Дѣда стажающе ѡчѣ оублажаемы ~

Печ.Тр.1656: **З**аконоположитѣла ѡбѣщеніа, ѿ монаховѣ правило кротчайшее, подѣла сѣ, ꙗко Моѹсеа тѣ. ѿ Дѣда воистиннѣ, стажающе ѡчѣ оублажаемы.

Νομοθέτην ασκήσεως, καί τών μοναστών κανόνα πραότατον, ѡς Μωσὴν σε καί Δαυῖδ αληθώς, κεκτημένοι Πάτερ μακαρίζομεν.

Пог. 531: **Н**асажденъ бывъ при водѣ въѣръжаніа. ѡчѣ блжене. лозѣ ꙗви сѣ блгѡрѡсѣна. блгочѣстїа грѡздѣ ѿзнѡсѣ ~

Печ.Тр.1656: **Н**асажденъ бывъ на водѣхѣ воздержаніа, ꙗвилъ сѣ єси блженне, розгѣ ѡчѣ блгѡцѣтѣщаа, блгочестїа грѡзды произносѣщаа.

Φυτευθείς εν τοῖς ὕδασι, τοῖς τῆς εγκρατείας, ὡφθης μακάριε, κλήμα Πάτερ ευθαδέστατον ευσεβείας βότρυας προβαλλόμενον.

Пог. 531: **П**ѡ лѣтомы бывша. ѿже ѡт Ѡца безлѣтно въсїавшаго. Бгѡмѣти намы родила єси. Ёго же мѡи сѣти похощѣ тѣ ~

Печ.Тр.1656: **П**ѡ лѣтѡ бываема, Ѡца безлѣтнѡ восїавша. Бгѡмѣти намы родилѣ єси. Ёго же мѡи спасти поїушыа тѣ.

Θεοτοκίον

Υπό χρόνον γενόμενον, τόν εκ τού Πατρός αχρόνως εκλάψαντα Θεομήτορ ημίν τέτοκας, όν δυσώπει σώσαι τούς υμνούντάς σε.

Пог. 531: **Пѣ** ѿ **Вѣ**скѣа ма ѡтрїнѣ ѡт лїца Тво ~ Минея (Печ. 1645):

Ірмоѡ . **В**екѡу ма ѡ рїнѣ ѡ лїца тѡеѡ
вѣте не заходѣа . покрїа ма ѣте
чїкаа тма ѡкалїагѡ . но ѡбрати ма ,
и кѣ вѣтѣ заповѣдї тї пѣтї моѡ
на правї моїтїа . **П**огасїа ѣтїа

Погасїевъ, въсѣа стрѣти. росѡж пѡвїгѣ твоѡ ѡтѣ блжене. богѣтно въжѣглѣ єси ѡгнемѣ лѡбве ѿ вѣры. въѣръжанїа свѣтилникѣ. ѿ просвѣщенїе вестрѣтїа, ѿ днї снѣ былѣ єси ~

Печ.Тр.1656: **П**огасїевъ, всѣа стрѣсти. росѡю подвїгѡвъ твоѡ ѡчѣ блженне. ѡвїлнѡ возжѣгѣ ѡгнемѣ лѡбве ѿ вѣры. воздержанїа свѣтілникѣ. ѿ просвѣщенїе безстрѣстїа, ѿ днѣ снѣ былѣ єси.

Σβέσας πάντα τὰ πάθη δρόσω τών αγώνων σου, Πάτερ μακάριε, δαψιλώς ανήψας, τώ πυρί τῆς αγάπης καί πίστεως, εγκρατείας λύχον, καί φωτισμός τῆς απαθείας, καί ημέρας υἱός εχηματίσας.

Пог. 531: **Вѣ**ры грѡздѣ. бжѣтвеннымъ дѣланїем си. ѡчѣ въспїтѣлѣ єси: ѿ въ точїлѣ постѣви. ѿ ѿзнѣте волѣзньми пощенїа. ѿ чашѣ наплѣнилѣ єси дхѡвнѣ, въѣръжанїа. вєселѡуѣши сѣца стадоу твоємоу ~

Печ.Тр.1656: **Вѣ**ры грѡздѣ, бжѣтвеннымъ земледѣлїѣ твоїмѣ. ѡчѣ воспитѣлѣ єси, ѿ въ точїла вложилѣ єси, ѿ вѡдѣлѣ єси трѣды ѡбѣченїа, ѿ чашю ѿполнѣ дхѡвнѣю воздержанїа, вєселїши сєрдѣца стѣда твоєгѡ.

Τὸν τῆς πίστεως βότρυν, θεία γεωργία σου, Πάτερ ἐξέθρεψας, καί ληνοῖς ἀπέθου, καί ἐξέθλιψας πόνοις ἀσκήσεως, καί κρατήρα πλήσας, πνευματικόν τῆς ἐγκρατείας, κατευφραίνεις καρδίας τῆς ποιήνης σου.

Пог. 531: Прѣтръпѣ доблестъвнѣ, прилѡгы и бѣѣнѣ невѣмѣ вѣрѣ. показа сѧ стлѣпѣ трѣпѣнѣ. оутѣрѣждаѣ стадо твоѣ пѣлицѣхъ вѣжѣвнохъ. при пѣжитѣ вѣжѣрѣжанѣ. и на водѣ вѣспѣтаѣ блѣжѣне :~

Печ.Тр.1656: Претерпѣвъ дѡблѣ прилѡги и ѡзвы прѡтивныхъ врагѡвъ, ѡвѣл сѧ єсѣ стѡлпѣ терпѣнѣ. оутѣрѣждаѣ стадо твоѣ пѣлицѣю вѣжѣствѣнною, при пѣжити вѡзѣрѣжанѣ. и на водѣ вѡспитѡвѣ блѣжѣне.

Υπομείνας γενναίως, προσβολάς καί στίγματα, τών εναντίων εχθρών, ανεδείχθης στύλος, καρτερίας στηρίζων τήν ποιήνην σου, βακτηρία θεία, επί νομάς τῆς ἐγκρατείας, καί ἐφύδωρ ἐκτρέφων Μακάριε.

ЗА ИКОНАТА „МЛЕКОПИТАТЕЛНИЦА“*

Иконата на Божията Майка „Млекопитателница“ първоначално се намирала в Лаврата на преподобни Сава Освещени (поминал се през 532 г., неговата памет е на 5/18 декември). Манастирът е близо до Йерусалим.

Препод. Сава предсказва на братята в последния си час, че ще дойде ден, когато Лаврата ще посети царствен поклонник от Сърбия с име Сава, затова благословил да му бъде предадена тази икона. След осем столетия в Лаврата пристига богомолец от Сърбия. Когато се приближава до мощите на препод. Сава Освещени, жезълът на светеца, съхраняван край гробницата, пада в нозете на поклонника. Иноците на манастира, след като узнават, че пред тях е архиепископът Сръбски Сава, му връчват жезъла на преподобния и две икони на Божията майка: „Млекопитателница“ и „Троеручица“.

Светителят Сава донася иконата „Млекопитателница“ в планината Атон, където я поставя в църквата „Св. Сава Освещени“ към Карейската келия, принадлежаща на Хилендарския манастир.

Празникът в чест на иконата се извършва в деня, когато е паметта на светителя Сава — 12/25 януари.

Цит. по Чудотворные иконы Божией Матери, Москва, 1998, 9—10. Изд.: Сестричество во имя преподобномученицы великой княгини Елизаветы.

Пог. 531: 'Едина раждаѣши двѣ. едина и мѣже неискоуѣсна ѡви сѧ вѣсѣнепорѡчнаѧ. вѣ ѡтрѡбѣ вѡ Олѡво "Оуѣе приѣмши безначѧлноѣ. млѣкомъ доиши двѣце. чѡ стрѧшно и двѣствѡуѣши. и зѧконы ѡбнавѣѣши ѣства :~

Печ.Тр.1656: Рѣчамъ твоѣхъ оутѣнѣ Всѣчѣла послѣдѡюще тѧ оублажѣмъ, с' тобою во воистинѣ величѣѧ сотворѣвый Гдѣ возвеличи тѧ, и истиннѡ Бжѣю мѣрѣ, рождѣи сѧ из' чрѣва твоѣгѡ показа.

Рήσεσι σὼν χειλέων, Πάναγνε ἐπόμενοι, σέ μακαρίζομεν, μετὰ σοῦ γάρ ὄντως, μεγαλεία ποιήσας ὁ Κύριος, ἐμεγάλυνέ σε, καί ἀληθὴ Θεοῦ Μητέρα, γεννηθεῖς ἐκ γαστρὸς σου ἀνέδειξεν.

Пог. 531: Пѣ с' 'Оуѣсти мѧ Оуѣе, многа вѡ безѧко~ Минѣя (Печ. 1645):

ѣши ѣствѣтѣ . Пѣ, с' . ѡмѡ . Оуѣнѣи мѧ
ѣпи , многа во безѧкоуѣи мѧ , и иѣгѡ
ѣнѣи ѡлѣ вѡзѣдѣи мѧ молѣи . кѣтѣѣ во
вѡзѣлѣхъ и оублажѣи мѧ , ѣѣѣ ѣпѣнѣи мѧ

Събрѣль єси въ дѣши. вѣѣвное богѣтство дѣа. непорѣчнѣа мѣтвѣ. чѣстотѣ краснѣ. вѣѣнїе тврѣдо. вѣздрѣжанїа болѣзни. ѣмї же храмъ познѣа сѣ бѣу :~

Печ.Тр.1656: **П**рѣааъ єси в' дѣшї вѣѣственное богѣтство дѣа, непорѣчнѣю мѣтвѣ, чѣстотѣ, чѣтностѣ, вѣѣнїе всегдѣашнее, вѣздрѣжанїа трѣдѣ, ѣми же дѣмѣ познѣаа сѣ єсї бѣїи.

Εδέξω εν τή ψυχῇ, τόν θεῖον πλούτον τοῦ Πνεύματος, τήν ἀμεμπτον προσευχήν, ἀγνεΐαν σεμνότητα, ἀγρυπνίαν σύντονον, ἐγκρατεΐας πόνους, δι ὧν οἶκος ἐγνωρίσθης Θεοῦ.

Пог. 531: **Д**ѣлнѣ вѣшїа мѣдрѣ. мѣмѣтѣаъ єси хѣдѣ. невѣщѣтвнѣа же мѣтвѣа. на нѣа вѣзлѣтѣ. ѣ вѣшнѣго прѣааїа, наслѣдникѣ пѣвї сѣ. жѣтїа сѣврѣшенїемѣ :~

Печ.Тр.1656: **В**еществѣ єже дѣлѣ прѣмѣдрѣ. прѣтѣаъ єсї хѣдѣ, невѣщѣтвенною же мѣтвѣю оѣмѣ вѣспѣрївѣ, ѣ вѣшнѣаго оѣпокоѣнїа пѣвї сѣ єсї. наслѣдникѣ, совѣршенства рѣди жѣтїа.

Ὑλῆς τῆς κάτω Σοφῆ παρέδραμες τήν ευτέλειαν, αὐλῶ δέ προσευχῇ τόν νοῦν ανεπτέρωσας, καί τῆς ἀνω λήξεως, ὠφθῆς κληρονόμος, διά βίου τελειότητα.

Пог. 531: **П**ѣты пѣстнїчѣскыи. аѣлїе стрѣаъ вѣжїи пѣгѣсїаъ єси вѣїстїнѣ. ѣ ѣгнѣ вѣрѣ вѣжѣгѣ, попѣлїаъ єси невѣрїа єресемѣ шѣтанїа :~

Печ.Тр.1656: **П**ѣтами пѣстнїческыи. оѣглїе стрѣаъ вѣжїи попѣлїаъ єсї вѣїстїнѣ. ѣ ѣгнѣ вѣрѣ вѣсїаъ, попѣлїаъ єсї невѣрїа єресѣй шѣтанїа.

Ἰδρώσιν ἀσκητικοῖς, τοὺς ἀνθρακας τῶν βελῶν τοῦ ἐχθροῦ, κατέσβεσας ἀληθῶς, καί τό πῦρ τῆς πίστεως, ἐκλάμψας κατέφλεξας, τὰ τῆς ἀπιστίας, τῶν αἰρέσεων φρυάγματα.

Пог. 531: **П**рѣаа єси вѣїстїнѣ. вѣѣтѣтвнѣе ѣлѣво въ лѣжесна своа. ѣ сѣго пѣче єѣтѣа прѣѣтаа рѣдїла єсї. ѣгѣ же мѣбамї оѣмѣлї. ѣт вѣдѣ вѣсѣа ѣзѣавїтї рѣбы тѣоа :~

Печ.Тр.1656: **В**ѣсїаъ ѣт сїѣна вѣїшнѣаго вѣлѣолѣпїе, прѣдлѣжѣнїе пѣлѣтї по сѣѣдїнѣнїю нѣїзрѣченномѣ, ѣз' тѣбѣ нѣїскѣсѣбрѣчнаа ѣвѣлѣжѣннѣ. ѣ мїрѣ прѣсѣтї.

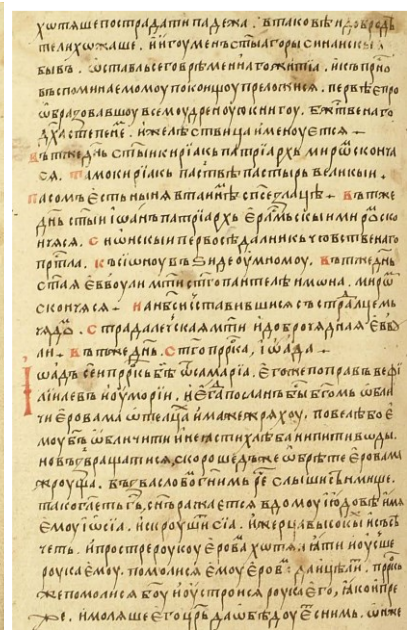
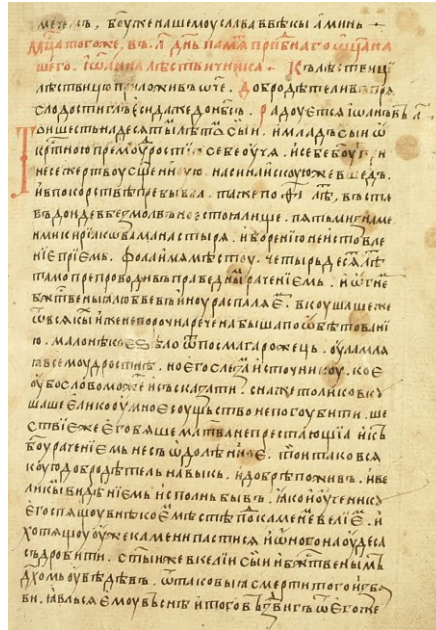
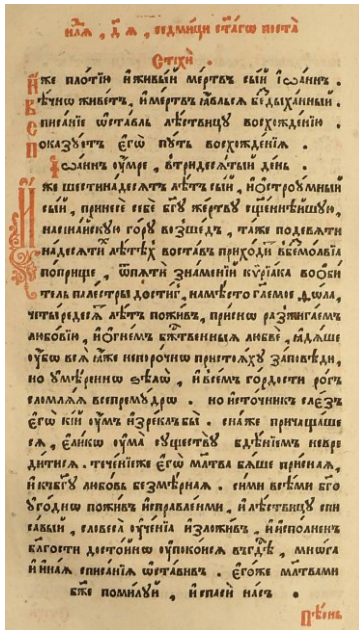
Εξέλαμψεν εκ Σιών, η τοῦ Ὑψίστου ευπρέπεια, τό πρόβλημα τῆς σαρκός, καθ ἑνωσιν ἀρρητον, εκ σοῦ Απειρόγαμε, περιβεβλημένη, καί τόν Κόσμον κατεφώτισε.

В *Печ.Тр.1656* след указателната бележка е Стишно житие на св. Йоан Лествичник с текст, различен от Търновската редакция на Стишния Пролог (срв. Пролог 1429; Петков, Спасова/Petkov, Spasova 2012: 89–90; Пролог 1330: 197):

Печ. Тр. 1656

Пролог 1429

Στίχοι

Ο σάρκα καὶ ζῶν νεκρός ὢν Ἰωάννης,
Αἰωνίως ζή, καὶ νεκρός φανείς ἀπνους.
Σύγγραμμα λιπὼν Κλίμακα τῇ ἀνόδω,
Δείκνυσιν αὐτοῦ πορείαν τῆς ἀνόδου.
Ταῖς αὐτοῦ πρεσβεΐαις, ο Θεός, ἐλέησον,
καὶ σῶσον ἡμᾶς. Αμήν.

Πог. 531: **Пѣѣ** **ѣ** **И**же ѡт ѱуден Минея (Печ. 1645):

Иже ѡ ѡмѣн дошѣше ѡтѣрѣи въ вѣдѣнѣ
древле, въѣроу ѡтѣрѣенѣи, пламень пѣи
нѣи попраша глѣще, ѡѣъ нѣшихъ бѣе блѣ
слобѣнѣ ѣи. **Въ**злѣѣ вѣшнѣгѣ ѡтѣи.

Въ злѣѣ вѣшнѣгѣ ѡтѣи. стѣдо ѡѣе въспѣтѣль ѣси. ѡ жѣзломъ ѡѣченѣи звѣрѣ
ѡтѣнавъ ѣресѣмъ. поѣше. ѡтѣъ нѣшѣ **Бѣ** блѣвенъ ѣси :-

Печ.Тр.1656: **На** злѣѣ вѣшнѣгѣ ѡтѣи, стѣдо ѡѣе въспѣтѣль ѣси. ѡ жѣзломъ
догмѣтѣ, звѣри ѡтѣнавъ ѣресѣи, въспѣтѣль ѣси: ѡѣъ нѣшихъ **Бѣ** блѣсловѣнѣ ѣси.

Εν τῇ χλὴ τῆς ἄνω, βασιλείας, τὴν ποιμνὴν Πάτερ ἐξέθρεψας καὶ ράβδῳ τῶν
δογμάτων, τοὺς θήρας ἀπελάσας, τῶν αἰρέσεων ἐψάλλες, ο τῶν Πατέρων ἡμῶν, Θεός
εὐλογητός εἰ.

Πог. 531: **Въ** вѣшнѣгѣ вѣшнѣ чѣтѣжѣ трапѣзѣ. Цѣѣ Хѣ. вѣ ѡдѣжѣ ѡблѣченъ доѣнѣ
звѣнѣ. на нѣ же ѡ звѣнъ вѣ вѣпѣжѣ. ѡтѣъ нѣшѣ :-

Печ.Тр.1656: **Въ** гѣрнѣи вѣшѣѣ ѣси невѣстѣническѣи чѣртѣгѣ Цѣѣ Хѣтѣ, ѡдѣжѣю
ѡблѣченѣ доѣтѣиною звѣшѣгѣ, в нѣмѣ же ѡ възлѣѣѣ ѣси, вѣпѣѣ, ѡѣъ нѣшихъ
блѣсловѣнѣ ѣси.

Εν τῇ ἄνω εισήλθες, νυμφικῇ ευοχίᾳ, τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, στολὴν ἐνδεδυμένος
αἰσίαν τοῦ καλοῦντος, ἐν ᾧ καὶ ἀνεκλίθης βοῶν, ο τῶν Πατέρων ἡμῶν Θεός εὐλογητός
εἰ.

Пог. 531: **Н**е ѿмѡчив сѧ грѣхы. рѣка въ ѡрѣжанїа ѿче. показѧ сѧ нѧмь. помышленїа потѧплѣхъ, и сквернѧхъ ѡчищахъ .вѣпнижимъ съ вѣрохъ. ѡтѣцъ нашъ Бѣ бѣвень єси :-

Печ.Тр.1656: **Н**евѣлажнаѧ грѣхми, рѣка ѡвнїлъ сѧ єси воздержанїѧ ѿче, помыслы потоплѧѧ, и сквернѧ ѡчищаѧ, вопїюшихъ вѣрою, ѡтѣцъ нашихъ Бжѣ бл҃гословенъ єси. Μή βραχείς αμαρτίαις, ποταμός ανεδείχθης, τῆς εγκρατείας Πάτερ λογισμούς κατα κλύζων, καί ρύπον εκκαθαίρων, τών βοώντων εκ πίστεως, ο τών Πατέρων ημών, Θεός ευλογητός εἰ.

Пог. 531: **И**збавихом сѧ вѣсї. ѡт стрѣти и вѣдѣ и ѡвѣстоанїи. и неджгъ мнѡгоѡбразнѣ. мѣтвѧми прѣтвѧми. Бг҃омти вѣзѣважѣ. ѡтѣцъ нашъ Бѣ бѣвень єси :-

Печ.Тр.1656: **И**з' чрѣва твоегѡ прѡйде Боплотѣвый сѧ Дбѡ, всѣхъ Гдѣ. тѣмже тѧ Бѣмъ мѣдрствѣюще правослѧвнѡ, Гнѣ твоємъ зовѣмъ, ѡтѣцъ нашихъ Бжѣ бл҃гословенъ єси.

Θεοτοκίον

Εκ γαστρός σου προήλθε, σαρκωθείς εκ Παρθένου τών όλων Κύριος, διό σε Θεοτόκον, φρονούντες ορθοδόξως, τώ Υιώ σου κραυγάζομεν, ο τών Πατέρων ημών, Θεός ευλογητός εἰ.

Пог. 531: **Пѣ** и **Пѣ** нѣнаго'егѡ поѧ Минѣя (Печ. 1645)

И , **И**мѡѡтѣ . **Пѣ** нѣнаго , **Е**гѡже поѡтѣ
Воѡ **А**г҃лѣтѣн , **Х**валѣтѣ **Л**ѡдїе и **П**рѣвзносїи
Те **Е**гѡ во вѣки . **Г**тѡлпѣ тѧ ѡдшѣвѣнѣ

Гтѧлѣп тѧ ѡдшѣвѣленъ ѡко вѣнїстинѧ. и ѡбразъ въ ѡрѣжанїа ѡче стажѧвше. вѣсї твоѧ пѧмѧтъ почитѧемъ'Ιωάνне :-

Печ.Тр.1656: **Г**тѡлпѣ тѧ ѡдшѣвѣлѣнный ѡко воїстиннѧ, и ѡбразъ воздержанїѧ ѿче стажѧвше, всї твоѡ пѧмѧтъ почитѧемъ'Ιωάνне.

Στήλην σε έμπνουν ως αληθώς καί εικόνα εγκρατείας Πάτερ κεκτημένοι πάντες σου τήν μνήμην τιμώνμεν Ιωάννη.

Пог. 531: **Г**вѡрѣтъ рѧгѣт сѧ ѡночѣскыи. и лїкогѣтъ прѣбнѣ сѣнѣмъ и прѧвѣднѣ. вѣнецъ бѡ дѡїно съ сїми прѣѧлѣ єси :-

Печ.Тр.1656: **М**нѡжѣство рѧдѣт сѧ монахѡвѣтъ, и лїкѣтѣтъ прѣподѡбныхъ совѡрѣтъ и прѧвѣднѣхъ. вѣнецъ бѡ достѡйнѡ съ сїми прѣѧлѣ єси.

Οίσιος χαίρει τών Μοναστών, καί χορεύει, τών Οσίων δήμος καί Δικαίων, στέφος γάρ αζίως, σύν τούτοις εκομίσω.

Пог. 531: **О**ѡкрашенъ добродѣтѣлѣми. въ невѣстникѣ неїзрѣченнѣмъ сѧвы вѣзлѣгѣлѣ єси. пѣснѣ вѣспѣваѧ Хѡу вѣкы вѣсѧ :-

Печ.Тр.1656: **О**ѡкράшенъ добродѣтѣлѣми, в' невѣстникѣ неїзрѣченнѣмъ сѧвы совшѣлѣ єси, пѣснѣ воспѣвѧ Хрѣс въ вѣки.

Ωραїσμένος ταῖς αρεταῖς εἰς νυμφώνα τῆς αρρήτου δόξης συνεισήλθες, ύμνον αναμέλπων, Χριστῷ εἰς τούς αἰῶνας.

Пог. 531: **П**оглѣщѣна болѣзньми и падша сѧ. вѣстави Бг҃омти. ѡко да тѧ сѧвѧ вѣ вѣкы вѣсѧ :-

Печ.Тр.1656: **П**ѡмощи ѡт тебѣ трѣбѣющихъ не прѣзри Дбѡ, поїющихъ и прѣвозносѧщихъ во вѣкы вѣки.

Θεοτοκίον

Τους βοηθείας τῆς παρά σου δεομένους μή παρίδης Παρθένε υμνούντας καί υπερυψούντάς σε Κόρη εις αιώνας.

Ποг. 531: **Пѣ** ѿ **и**рмѣ **Ч**истѣ прѣслáвнѣ поемъ лѣѣ Бѣж. ѿгнь вѣтѣ пріемшѣ въ ѡтрѣбѣ неѡпáлно въ пѣснѣ велічáѣ :~ Минея (Печ. 1645):

ирмоѡѣ . **Ч**иѣтѣ и пріелáвнѣ поемъ лѣѣѣ
Бѣж , ѿгнь вѣтѣ пріемшѣ въ ѡтрѣбѣ не
ѡпáлнѣ . **в**пѣснѣхъ велічáемъ . **П**елічѣлѣ

Πελιτελὲς νεδ'ἀγοῦσιν ἐν τῷ παδενί. ὡτ' ἑὰ ποικαζα σῶ. ὡπ'έστνικ же βλ'έενη ἡ ὡτ'γονιτελὲς ἀγκάβυμ' δούχῳ. τ'έμже τῶ βελίчаемъ :~

Печ.Тр.1656: **В**рáчѣ болáщыхъ в' прегрѣшénнѣхъ, ὡт' ἑὰ ποικαζа сῶ βλ'έенне, г'вѣиτελѣ же гáвѣлѣ сῶ ἐсѣ ἡ прогоніи́тель ἀγκáвѣхъ д'δ'ч'óвѣ, т'έμже τῶ οὐβлáжжeмъ.

Ἰατήρ νοσοῦντων ἐν πταίσμασι θεόθεν Μακάριε, ἐλατήρ δέ ἐδείχθης καί διώκτης τῶν πονηρῶν πνευμάτων, διό σε μακαρίζομεν.

Ποг. 531: **З**емлѣ ѡко тлѣнїю жи́ише, ѡста́вилъ ἐсѣ ѡчѣ. ἡ в' земли вѣсѣли сῶ крѡ́ткѣ. ἡ сѣ нѣмъ рáгѣши сῶ вѣтѣвнѣмъ насла́женїемъ :~

Печ.Тр.1656: **З**емлю ѡкоже тлѣ жи́ише, ѡста́вилѣ ἐсѣ ѡчѣ. ἡ в' земли вселі́лѣ сῶ ἐсѣ крѡ́ткѣхъ, ἡ с нѣми веселі́ши сῶ вѣтѣвнѣмъ насла́ждáа сῶ слáдоcти.

Τὴν γῆν ὡς φθοράς οικητήριον, κατέλιπες Πάτερ, καί εἰς γῆν κατεσκήνωσας, τῶν πραέων, καί σὺν αὐτοῖς ἀγάλλῃ, τῆς θείας ἀπολαύων τρυφῆς.

Ποг. 531: Прѣль неѡκλoненъ вѣрѣ. ἡ вѣзрѣжáнїа ѡбразъ имáщѣ. пѡвигы твоѣ вѣи́стинѣ **С**и́жнѣлѣ пѣснѣми велічáемъ :~

Друг е тропарѣт в Печ.Тр.1656:

Днѣсь днѣ прáзднѣственнѣй, всѣхъ во созывáетъ мѡнáшeствѣющѣхъ ста́дѣ, вѣ лѣкѣ д'х'óвнѣй, трапѣзѣ ἡ снѣдѣ неτлѣннѣмъ жи́зни .

Σήμερον ἡμέρα εόρτιος, πάντα συγκαλεῖ γάρ τῶν μοναζόντων τὰ ποίμνια, εἰς χορεῖαν πνευματικῇν, τράπεζαν, καί βρώσιν ἀκηράτου ζωῆς.

Ποг. 531: Вѣ тῶ вѣсѣл сῶ Прѣнепорóчнаа. ѡже прѣвѣ рѡдоначáлнѣмъ. злѡ́бразно запѣнша. члѣкѡбѣи́цѣ низлѡ́жѣ роди сῶ ἡ вѣсѣ нá сѣлѣ ѣ :~

Печ.Тр.1656: В' тебѣ в'селі́в сῶ Бсенепорóчнаа, прѣжде рѡдоначáлники. злoнрáвнѣ прелстѣнѣшаго чело́вѣкѡбѣи́цѣ, низложивѣй роди сῶ, ἡ всá ны спасѣ.

Θεοτοκίον

Ο ἐν σοί σκηνώσας Πανάμωμε, τὸν πρὶν τοὺς γενάρχας κακοτρόπως πτερνίσαντα, βροτοκτόνον καταβαλὼν, ἐτέχθη, καί πάντας ἡμᾶς ἔσωσε.

Извори

Волок 53	Волоколамски Постен Триод (втора половина), XV–XVI в., РГБ, Москва, ф. 113, № 53 (121).
Лествица Гилф. 48	Лествица, XIV в. (първа половина). РНБ, Санкт Петербург, сб. на Ал. Ф. Гилфердинг, № 48.
Лествица Рил. 3/10	Лествица от XIV в. Рилски манастир, № 3/10.
Печ. 1645	Минея, март. Москва 1645.
Печ. Тр. 1656	Триод Постен. Москва 1656.
Пог. 40	Триод Постен и Цветен, XIV в. РНБ, Санкт Петербург, сбирка на М. П. Погодин, № 40.
Пб	РНБ, Санкт Петербург, Богородичник, XIV в., Q. п. 1.22.
Пог. 531	Службена Минея от края на XIV в. РНБ, Санкт Петербург, сб. на М. П. Погодин, № 531.
Пролог 1330	Станиславов (Лесновски) Пролог от 1330 година. Увод и научно разчитане на текста: Р. Павлова. Календар: В. Желязкова. Велико Търново: Фабер 1999.
Пролог 1429	Пролог, 1429 г. РГБ. Москва, ф. 304, № 715.
Псалтир 1997	Псалтирь. Москва 1997.
РГАДА 106	Минея служебная, март, XIII в. РГАДА. Москва. Ф. 381. Оп. 1. Ед. хр. 106.
Син. 23	Постен Триод, XIV в. Синайски манастир „Св. Екатерина“, Slav. 23.
Син. 24	Триод Цветен, XIV в. Синайски манастир „Св. Екатерина“, Slav. 24.
Том. Пс.	Томичов Псалтир (1360–1363 г. според М. В. Щепкина). ГИМ № 2752. Москва.
Триодион 2003	Триодионъ, сиестъ Трипеснецъ. Триодъ Постная. „Правило веры“. Московский Сретенский монастырь.
Zogr. 62	Службен Минея за месец Октомври, XIV в., изготвен от четеца Василий. Манастир „Св. вмчк Георги Зограф“, № 62.

Литература

- Аверинцев 1977: *Аверинцев, С. С.* Поэтика ранневизантийской литературы. Москва: Наука (Averintsev 1977: *Averintsev, S. S.* Poetika rannevizantiyskoy literatury. Moskva: Nauka).
- Верещагин 1998: *Верещагин, Е. М.* Древний список последования св. Димитрию Солунскому. – В: *Palaeobulgarica/Старобългаристика*, бр. 4, 27–41 (Vereshchagin 1998. *Vereshchagin, E. M.* Drevniy spisok posledovaniya sv. Dimitriyu Solunskomu. – V: *Palaeobulgarica*, Nr. 4, 27–41).
- Зануси 2024: *Зануси К.* „Самото ни битие е израз на Божията благодат!“ С Кшищоф Зануси разговаря отец Ярослав Барткиевич. – В: *Християнство и култура*, бр. 9, 5–18 (Zanusi 2024: *Zanusi K.* „Samoto ni bitie e izraz na Bozhiyata blagodat!“ S Kshishtof Zanusi razgovarya otets Yaroslav Bartkievich. – V: *Hristiyanstvo i kultura*, Nr. 9, 5–18).

- Иванова 1981: *Иванова, Кл.* Български, сръбски и молдо-влахийски кирилски ръкописи в сбирката на М. П. Погодин. София (Ivanova 1981: *Ivanova, Kl.* Balgarski, srabski i moldo-vlahijski kirilski rakopisi v sbirkata na M. P. Pogodin. Sofia).
- Калужняцки 2010: *Калужняцки, Е.* Съчинения на Българския Патриарх Евтимий (1375–1393). Съставителство и послесловие Д. Кенанов/Kalužniacki, Emil. Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius (1375–1393) mit einem Nachwort von Dimităr Kenanov. Издат. „ПИК“, УИ, Велико Търново (Kalužhnyatski 2010: *Kalužhnyatski, E.* Sachineniya na Balgarskiya Patriarh Evtimiy (1375–1393). Sastavitelstvo i posleslovie – Dimitar Kenanov/ Kalužniacki, E. Werke des Patriarchen von Bulgarien Euthymius (1375–1393) mit einem Nachwort von Dimităr Kenanov. Veliko Tarnovo: PIK).
- Калужняцки 2011: *Калужняцки, Е.* Съчинения на Българския Патриарх Евтимий (1375–1393) с предисловие, послесловие и приложение от Д. Кенано. Велико Търново: ПИК (Kalužhnyatski 2011: *Kalužhnyatski, E.* Sachineniya na Balgarskiya Patriarh Evtimiy (1375–1393) s predislovie, posleslovie i prilozhenie ot D. Kenanov. Veliko Tarnovo: PIK).
- Кенанов 1977: *Кенанов, Д.* Евтимий Търновски и агиографският цикъл за Петка Епиватска. – В: Аспирантски сборник, кн. 4, св. 1. Велико Търново, 8–10 (Kenanov 1977: *Kenanov, D.* Evtimiy Tarnovski i agiografskiyat tsikal za Petka Epivatska. – V: Aspirantski sbornik, kn. 4, sv. 1. Veliko Tarnovo, 8–10).
- Кенанов 1999: *Кенанов, Д.* Евтимиевото послание до мних Киприан в руската ръкописна традиция. – В: Кенанов, Д. Евтимиева метафрастика. Път и мисия във времето. Пловдив: Жанет 45 – Велико Търново: ПИК, 159–160 (Kenanov 1999: *Kenanov, D.* Evtimievoto poslanie do mnih Kiprian v ruskata rakopisna traditsia. – V: Kenanov, D. Evtimieva metafrastika. Pat i misiya vav vremeto. Plovdiv: Zhanet 45 – Veliko Tarnovo: PIK, 159–160).
- Кенанов 2008: *Кенанов, Д.* Криле от светлина. Метафори-символи за полет в християнската културна традиция. – В: Проглас. Издание на Филологическия факултет при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, кн. 2. Велико Търново, 5–19 (Kenanov 2008: *Kenanov, D.* Krile ot svetlina. Metafori-simvoli za polet v hristiyanskata kulturna traditsia. – V: Proglas. Izdanie na Filologicheskiya fakultet pri Velikotarnovskiya universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, kn. 2. Veliko Tarnovo, 5–19).
- Кенанов 2010: *Кенанов, Д.* Крилатият въздухоходец Теодосий Търновски. Велико Търново (Kenanov 2010: *Kenanov, D.* Krilatiyat vazduhohodets Teodosiy Tarnovski. Veliko Tarnovo).
- Кенанов, Гавазова 2013: *Кенанов, Д., Н. Гавазова.* Небето на безмълвието. Книгата „Лествица“ от св. Йоан Синайски и нейният старобългарски превод. Велико Търново: Университетско издателство (Kenanov, Gavazova 2013: *Kenanov, D., N. Gavazova.* Nebeto na bezmalviето. Knigata „Lestvitsa“ ot sv. Yoan Sinayski i neyniyat starobalgarski prevod. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo).
- Кенанов 2014: *Кенанов, Д.* Страници от книжовното наследство. Пловдив: Жанет 45 (Kenanov 2014: *Kenanov, D.* Stranitsi ot knizhovното nasledstvo. Plovdiv: Zhanet 45).
- Кенанов 2014а. *Кенанов, Д.* Соломоновата „Песен на песните“ и творчеството на търновските книжовници. – В: Трети международен конгрес по българистика. Кръгла маса „Кирилметодиевистика“. София, 306–324 (Kenanov 2014a. *Kenanov, D.* Solomonovata „Pesen na pesnite“ i tvorchestvoto na tarnovskite knizhovnitsi. – V: Treti mezhhdunaroden kongres po balgaristika. Kragla masa „Kirilometodievistika“. Sofia, 306–324).

- Кенанов 2024: *Кенанов, Д.* Книга за атонския старец Йоан. Т. 1. Велико Търново: Фабер (Kenanov 2024: *Kenanov, D.* Kniga za atonskiya starets Yoan. T. 1. Veliko Tarnovo: Faber).
- Кенанов 2024а: *Кенанов, Д.* Авва Макарий – ангеловидецът. Първообразният „Златоструй“ и Почаевският „Цветник“. Велико Търново: Фабер (Kenanov 2024a: *Kenanov, D.* Avva Makariy – angelovidetsat. Parvoobrazniyat „Zlatostruy“ i Pochaevskiyat „Tsvetnik“. Veliko Tarnovo: Faber).
- Кенанов 2024б: *Кенанов, Д.* По стълбата на новия Иаков. „Небесна Лествица“. Съдбини на старобългарския превод. Велико Търново: Фабер (Kenanov 2024b: *Kenanov, D.* Po stalбата na noviya Iakov. „Nebesna Lestvitsa“. Sadbini na starobalgarskiya prevod. Veliko Tarnovo: Faber).
- Кенанов 2024в: *Кенанов, Д.* Новоизводните Минеи, старецът Йоан и четецът Василий. – В: Кенанов 2024, 443–481 (Kenanov 2024v: *Kenanov, D.* Novoizvodnite Minei, staretsat Yoan i chetetsat Vasiliy. – In: Kenanov 2024, 443–481).
- Копреева 1956–1977: *Копреева, Т. Н.* Собрание рукописной книги М. П. Погодина. Предварительное описание. (Машинопис) (Kopreeva 1956–1977: *Kopreeva, T. N.* Sbranie rukopisnoy knigi M. P. Pogodina. Predvaritel'noe opisanie).
- Мурьянов 2003: *Мурьянов, М. Ф.* Мефодий Солунский и создание славянской письменности. – В: Мурьянов, М. Ф. Гимнография Киевской Руси. Москва: Наука (Muryanov 2003: *Mur'yanov, M. F.* Mefodiy Solunskiy i sozdanie slavyanskoй pis'mennosti. – V: Mur'yanov, M. F. Gimnografiya Kievskoy Rusi. Moskva: Nauka).
- Петков, Спасова 2012: *Петков, Г., М. Спасова.* Търновската редакция на Стишния Пролог. Текстове, индекс, т. VII, месец март. Пловдив (Petkov, Spasova 2012: *Petkov, G., M. Spasova.* Tarnovskata redaktsia na Stishniya Prolog. Tekstove, indeks, t. VII, mesets mart. Plovdiv).
- Прохоров 1989: *Прохоров, Г. М.* „Лествица“ Иоанна Синайского. – В: Словарь книжников и книжности Древней Руси. Вып. 2 (втор. полов. XIV–XVI в.), ч. 2. Ленинград: Наука, 9–17. <http://lib.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4260> (Prokhorov 1989: *Prokhorov, G. M.* „Lestvitsa“ Ioanna Sinayskogo. – V: Slovar' knizhnikov i knizhnosti Drevney Rusi. Vyp. 2 (vtor. polov. XIV–XVI v.), ch. 2. Leningrad: Nauka, 9–17).
- Райков 1994: *Райков, Б., Ст. Кожухаров, Х. Миклас, Хр. Кодов.* Каталог на славянските ръкописи в Библиотеката на Зографския манастир в Света гора. София: СИБАЛ (Raykov 1994: *Raykov, B., St. Kozhuharov, H. Miklas, Hr. Kodov.* Katalog na slavyanskite rakopisi v Bibliotekata na Zografskiya manastir v Sveta gora. Sofia: SIBAL).
- Рукописные 1992: Рукописные книги собрания М. П. Погодина. Каталог. Вып. 2. Санкт-Петербург (Rukopisnye 1992: *Rukopisnye knigi sobraniya M. P. Pogodina.* Katalog. Vyp. 2. Sankt-Peterburg).
- Стоименов 2020: *Стоименов, Н.* Атонският превод на Йерусалимския Типик. – В: Проглас, кн. 1. Велико Търново, 102–111 (Stoimenov 2020: *Stoimenov, N.* Atonskiyat prevod na Yerusalimskiya Tipik. – V: Proglas, kn. 1. Veliko Tarnovo, 102–111).
- Тасева 2004: *Тасева, Л.* Книжные взаимоотношения между Святой горой и Търново в свете текстовой традиции Триодного синаксаря. – В: Преводите през XIV столетие на Балканите. София: ГорексПрес, 185–203 (Taseva 2004: *Taseva, L.* Knizhnye vzaimootnosheniya mezhdu Svyatoy goroy i Tyrnovo v svete tekstovoy traditsii Triodnogo sinaksarya. – V: Prevodite prez XIV stoletie na Balkanite. Sofia: GoreksPres, 185–203).

- Филарет 1902: *Филарет (Гумилевский), архиеп.* Исторический обзор песнопевцев и песнопения Греческой Церкви. Изд. 3-е, ч. 2. С.-Петербург (Filaret 1902: *Filaret (Gumilevskiy), arkhiep.* Istoricheskiy obzor pesnopenvtsev i pesnopeniya Grecheskoy Tserkvi. Izd. 3, ch. 2. St.-Peterburg).
- Христова, Загребин 2009: *Христова, Б., В. Загребин, Г. Енин, Ел. Шварц.* Славянски ръкописи от български произход в Руската национална библиотека - Санкт Петербург. София (Hristova, Zagrebin 2009: *Hristova, B., V. Zagrebin, G. Enin, El. Shvarts.* Slavyanski rakopisi ot balgarski proizhod v Ruskata natsionalna biblioteka - Sankt Peterburg. Sofia).
- Христова-Шомова 2015: *Христова-Шомова Ис.* Староизводните и новоизводните Служебни Минеи. Съпоставка на техните структура, състав и текстове. – В: Търновска книжовна школа. Т. 10. Велико Търново: Университетско издателство, 517–543 (Hristova-Shomova 2015: *Hristova-Shomova Is.* Staroizvodnite i novoizvodnite Sluzhebni Minei. Sapostavka na tehnite struktura, sastav i tekstove. – V: Tarnovska knizhovna shkola. T. 10. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo, 517–543).